

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНЧЕНКО**

« _____ » _____ **20__** р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: Аналіз ефективності діяльності підприємства та визначення
резервів підвищення рентабельності виробництва**

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Карина РУЧАНЧИНА

**Науковий керівник,
к.е.н., доцент**

Тетяна ГАЛАГАН

Дніпро – 2022

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу
Кафедра: Економіки
Освітньо-професійна програма: «Економіка»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
 « _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

. _____ Ручанчиної Карини Вікторівни _____ .

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Аналіз ефективності діяльності підприємства та визначення резервів підвищення рентабельності виробництва

Науковий керівник: Галаган Т.І., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «04» жовтня 2022 року № 2912

2. Термін подання здобувачем роботи: 01.12.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони та законодавчі акти України, річні звіти підприємства, району, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічне обґрунтування рентабельності виробничої діяльності підприємства. 2. Аналіз фінансово-господарської діяльності СТОВ «ВІКТОРІЯ». 3. Резерви підвищення рентабельності виробництва.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Показники оцінки економічної ефективності. Сучасний рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва. SWOT-аналіз діяльності підприємства. Ефективність використання виробничих фондів. Аналіз фінансового стану підприємства. Економічна ефективність виробництва основних видів продукції. Показники ефективності проекту. Порівняльна характеристика ефективності зберігання основних видів продукції.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 05.09.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір вихідної інформації	вересень 2022 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	вересень 2022 р.	
3	Робота над другим розділом	жовтень 2022 р.	
4	Робота над третім розділом	листопад 2022 р.	
5	Узагальнення висновків та пропозицій	листопад 2022 р.	
6	Оформлення дипломної роботи	грудень 2022 р.	

Здобувач (ка)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Аналіз ефективності діяльності підприємства та визначення резервів підвищення рентабельності виробництва»

Кваліфікаційна робота містить: 84 с., 1 рис., 24 табл., 10 додатків, 46 літературних джерела.

Об'єкт дослідження – процес діагностики діяльності підприємства та визначення резервів підвищення рентабельності виробництва.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів підвищення рентабельності виробництва.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробка практичних заходів щодо підвищення рентабельності виробництва.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як: діалектичний, статистико-економічний, табличний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші. В процесі дослідження використовувалися дані статистичної звітності, нормативних довідників, документи – регламенти товариства, навчальні посібники з аналізу господарської діяльності підприємств АПК і статистики сільського господарства, матеріали періодичних видань. Інформаційною базою для підрахунків таблиць послужили річні звіти господарства за 2018 - 2021 рр..

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні організаційно-економічних резервів підвищення рентабельності виробничої діяльності підприємства з врахуванням викликів сьогодення.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістало подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування сутності рентабельності та альтернативних показників оцінки економічної ефективності;
- аргументовано доведена оцінка економічної ефективності вирощування сільськогосподарських культур;
- обґрунтовано доцільність реалізації запропонованих заходів із придбання зернової сівалки та зберігання вирощеної продукції у поліетиленових рукавах.

Досліджена сутність поняття «рентабельність»; висвітлено основне значення у трактуванні різних видів рентабельності; проведено аналіз ефективності діяльності підприємства та його фінансового стану; доведено доцільність реалізації запропонованих заходів із придбання зернової сівалки та зберігання вирощеної продукції у поліетиленових рукавах

Практична сутність одержаних результатів: запропоновані заходи для підвищення рентабельності виробництва сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Результати впроваджені у виробничо-господарську діяльність СТОВ «Вікторія» Солонянського району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Ефективність діяльності, рентабельність, рентабельність виробництва

KEYWORDS

Efficiency of activity, profitability, profitability of production

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Суть рентабельності виробництва	9
1.2. Сучасний рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва	13
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТОВ «ВІКТОРІЯ»	18
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства	18
2.2. Фінансовий стан підприємства	28
2.3. Рентабельність та конкурентоспроможність продукції підприємства	35
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА	44
3.1. Резерви підвищення рентабельності виробництва у сучасних умовах господарювання	44
3.2. Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів	46
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Економічна ефективність виробництва є типізованою економічною оцінкою, яка характеризується високим рівнем віддачі живої та уречевленої праці. Економічна ефективність визначається відношенням одержаних результатів до суми витрачених ресурсів на отримання цих результатів.

Як зазначено в економічній енциклопедії «ефективність – це здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат. Крім того, це досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці. Це конкретна форма вияву закону економії часу, їхній зв'язок здійснюється через підвищення продуктивності праці, яке означає зростання ефективності сукупної праці, ефективності всього виробництва, зумовленої насамперед прогресом продуктивних сил» [46].

Однією з провідних галузей економіки є сільське господарство. Виробництво, переробка та експорт сільськогосподарської продукції в країні дають суттєві грошові надходження до бюджету і важливими сферами працевлаштування населення, крім того продукція сільського господарства має великий потенціал для розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатню кількість кваліфікованої робочої сили.

Питання ефективності, рентабельності виробництва і ефективності діяльності підприємств вже не нове, воно знайшло своє відображення у значній кількості праць науковців-економістів В. Андрійчука, О. Бугуцького, М. Голика, М. Кісіля та ін.

Об'єкт дослідження – процес діагностики діяльності підприємства та визначення резервів підвищення рентабельності виробництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів підвищення рентабельності виробництва.

Суб'єктом дослідження є сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) «Вікторія» Солонянського району Дніпропетровської області.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробка практичних заходів щодо підвищення рентабельності виробництва.

Завдання дипломної роботи наступні:

- визначити теоретико-методологічні аспекти рентабельності виробництва;
- обґрунтувати фактори, що впливають на рентабельність виробництва;
- охарактеризувати сучасний ефективності діяльності підприємства;
- діагностувати фінансовий стан підприємства;
- оцінити виробничий потенціал СТОВ «Вікторія»;
- визначити резерви підвищення рентабельності виробництва.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як: діалектичний, статистико-економічний, табличний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші. В процесі дослідження використовувалися дані статистичної звітності, нормативних довідників, документи – регламенти товариства, навчальні посібники з аналізу господарської діяльності підприємств АПК і статистики сільського господарства, матеріали періодичних видань. Інформаційною базою для підрахунків таблиць послужили річні звіти господарства за 2018 - 2021 рр..

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні організаційно-економічних резервів підвищення рентабельності виробничої діяльності підприємства з врахуванням викликів сьогодення.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістало подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування сутності рентабельності та альтернативних показників оцінки економічної ефективності;

- аргументовано доведена оцінка економічної ефективності вирощування сільськогосподарських культур;
- обґрунтовано доцільність реалізації запропонованих заходів із придбання зернової сівалки та зберігання вирощеної продукції у поліетиленових рукавах.

Досліджена сутність поняття «рентабельність»; висвітлено основне значення у трактуванні різних видів рентабельності; проведено аналіз ефективності діяльності підприємства та його фінансового стану; доведено доцільність реалізації запропонованих заходів із придбання зернової сівалки та зберігання вирощеної продукції у поліетиленових рукавах

Практична сутність одержаних результатів: запропоновані заходи для підвищення рентабельності виробництва сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Результати впроваджені у виробничо-господарську діяльність СТОВ «Вікторія» Солонянського району Дніпропетровської області.

Апробація результатів дослідження здійснювалась через участь у XIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи», яка проходила в період 27-28 жовтня 2022 р. Організаторами конференції були факультети менеджменту і маркетингу та обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету. Впровадження результатів конференції відбувалось шляхом їх оприлюднення під час проведення науково-практичних заходів, а також публікації наукових статей. Розгляд рекомендацій, наданих у кваліфікаційній роботі, розглянуті на засіданні керівництва СТОВ «Вікторія» від 24 листопада 2022 р.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Зміст кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть рентабельності виробництва

Сільське господарство є однією із самих важливих і життєво необхідних сфер економічної діяльності. Сільськогосподарське виробництво забезпечує виробництво продуктів харчування для населення країни та сировинної бази для харчової, переробної та інших галузей промисловості. Цим сільське господарство відіграє важливі ролі, а саме: спонукає підвищення рівня життя населення країни, активно зміцнює економіку країни, допомагає у розв'язанні соціально-економічних проблем. Тому важливим питанням сьогодення є питання раціонального та ефективного використання наявних та залучених ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Реалії сьогодення констатують обмеженість ресурсів, що застосовуються у сільськогосподарському виробництві. Поряд з тим залишається завданням задовольняти дедалі зростаючі потреби споживачів сільськогосподарської продукції. Все це об'єктивно вимагає спрямовувати увагу на підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Будь-яке підвищення ефективності передбачає збільшення обсягів виробництва при мінімальних витратах на одиницю продукції. Отже, для сільськогосподарського виробництва необхідно підвищувати урожайність сільськогосподарських культур, збільшувати продуктивність тварин, знижувати собівартість продукції. Звідси випливає, що основним шляхом підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва є його інтенсифікація [22].

Інтегральним показником, який свідчить про ефективність діяльності будь-якого етапу, або напряму, діяльності підприємства, є показник рентабельності. Рентабельність свідчить про прийняття вірних економічних, управлінських рішень керівництвом підприємства, що стосуються виробничої, фінансової, маркетингової, інвестиційної діяльності господарства. Про ефективність різних ділянок роботи підприємства свідчать різні показники рентабельності. Єдине, що їх усіх об'єднує – показник прибутку, який є відправною крапкою розрахунку цих показників [16].

В сучасних умовах життя України, а саме під час воєнного стану, викликаним загарбницькими діями терористичної країни Росії, дуже важливо шукати доступні резерви підвищення доходності аграрних підприємств.

Теорія ефективності чітко визначає формулу для її розрахунку:

$$E = P / V \quad (1.1)$$

де E – ефективність;

P – ефект (результати);

V – витрати (ресурси).

Існує велика кількість альтернативних рентабельності показників, які дають оцінку економічної ефективності (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Альтернативні показники оцінки економічної ефективності

Поняття «рентабельність» походить від слова «рента», що означає «дохід». Виходячи з цього «рентабельність» означає «прибутковість». В ринкових умовах більшість суб'єктів економіки є комерційними підприємствами, тобто такими, які націлені на отримання прибутку, тому саме показник рентабельності характеризує рівень економічної ефективності діяльності підприємства [19].

Сучасні економічні реалії доводять, що виживають та успішно функціонують лише ті підприємства, які можуть спів ставляти свої доходи із витратами і розміром вкладеного капіталу. Тобто, щоб бути конкурентоспроможним на ринку господарюючий суб'єкт повинен: виготовляти тільки ту продукцію, яка користується попитом на ринку; виготовляти продукцію в таких об'ємах, які можна продати; у виробничий процес максимально залучати усі наявні на підприємстві ресурси, аби уникнути необґрунтованих витрат; обирати такі канали реалізації, які б забезпечили підприємству отримання максимальної виручки, в тому числі із врахуванням періодів реалізації виробленої продукції.

Одним із поширених показників рентабельності є показник рентабельності виробництва (R_e), який розраховується відношенням прибутку до повної собівартості реалізованої продукції. Він показує розмір прибутку на кожен гривню витрат на виробництво та реалізацію [19]. Як будь-який показник рентабельності, рентабельність виробництва визначається у відсотках (формула 1.2).

$$R_e = \frac{П}{ПС} 100(\%) \quad (1.2)$$

де П – прибуток, грн.

ПС – повна собівартість продукції, грн.

Якщо враховувати, що прибуток визначається як різниця між виручкою та повною собівартістю, то формула розрахунку рентабельності виробництва матиме вигляд:

$$Rv = \frac{B - ПС}{ПС} 100(\%) \quad (1.3)$$

де B – виручка від реалізації продукції, грн.

Рентабельність продаж (Rn) – ще один з показників рентабельності і визначається як відношення прибутку до виручки від реалізації без податків, що включаються в ціну продукції:

$$Rn = \frac{\Pi}{B} 100 = \frac{B - ПС}{B} 100(\%) \quad (1.4)$$

Рентабельність продаж вказує на розмір прибутку в розрахунку на кожну гривню виручки від реалізації продукції [16].

Рівень рентабельності основних фондів ($ROc\Phi$) вказує на розмір прибутку на кожну гривню наявних на підприємстві основних засобів. Розраховується показник відношенням прибутку до середньорічної вартості основних виробничих засобів:

$$ROO = \frac{\Pi}{Oc\Phi} 100 = \frac{B - ПС}{Oc\Phi} 100(\%) \quad (1.5)$$

де $Oc\Phi$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів, грн.

Аналогічно рівень доходності засобів підприємства розкриває показник рентабельності оборотних фондів ($ROб\Phi$):

$$ROO = \frac{\Pi}{Ob\Phi} 100 = \frac{B - ПС}{Ob\Phi} 100(\%) \quad (1.6)$$

Показником ефективності капіталу підприємства, інших внесків власників до його статутного капіталу є рентабельність власного капіталу:

$$Rvk = \frac{\Pi}{BK} 100(\%) \quad (1.7)$$

де Rvk – рентабельність власного капіталу, грн. ;

BK – середньорічна вартість власного капіталу, грн.

Загалом існує значна кількість показників, які можуть застосовуватися у процесі оцінки економічної ефективності діяльності підприємства за критерієм його прибутковості [19].

1.2. Сучасний рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва

В сучасних умовах господарювання економічна ефективність функціонування підприємства характеризується рівнем доходності, який визначається показником рентабельності. Рентабельність виробництва – співвідношення прибутку до витрат, понесених на виробництво та реалізацію продукції.

В Україні функціонує велика кількість підприємств. Основною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Отримати прибуток підприємство в змозі тоді, коли виручка від реалізації продукції/послуг більша за витрати, які понесені на виробництво та реалізацію. Така аксіома є основою розвитку усіх без винятку підприємств та подальший розширений їх розвиток. Узагальнюючим показником прибутковості діяльності підприємства саме і виступає показник рентабельності [31].

За допомогою результатів статистичної звітності [38] проаналізуємо рівень рентабельності виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в цілому по Україні по усім підприємствам, і по фермерським господарства (таблиця 1.1).

Як доводять результати таблиці виробництво усіх основних видів продукції, крім цукрового буряка, є рентабельним. Найвищий рівень рентабельності – 39,4% (37,3% у фермерських господарствах) у соняшника. І це природно, оскільки ця культура є найбільш доходною серед усіх сільськогосподарських культур. Але не дивлячись на це, рівень показника рентабельності виробництва соняшника не на дуже високому рівні із можливих.

Слід зауважити, що по усім досліджуваним культурам в 2020 році рівні рентабельності виробництва низькі. Так, для зернових культур добрим

значенням показника може бути рентабельність близько 40-45%, а в 2020 році це значення дорівнює всього 20,0%, картопля – 11,0% і овочі – 8,0%.

Таблиця 1.1

**Рівень рентабельності виробництва деяких видів продукції
в Україні, %**

Продукція	2015	2017	2018	2019	2020	+/-, в.п.
Зернові та зернобобові всього	42,6	25,0	24,7	11,8	20,0	-22,6
в т.ч. у фермерських господарствах	38,6	27,9	26,1	14,5	23,8	-14,8
Соняшник	78,4	41,3	32,5	23,5	39,4	-39
в т.ч. у фермерських господарствах	71,5	41,2	30,3	24,7	37,3	-34,2
Цукровий буряк	27,7	12,4	-11,4	-15,4	-13,5	-41,2
в т.ч. у фермерських господарствах	16,1	20,0	-2,2	-4,8	-11,7	-27,8
Картопля	24,6	10,0	6,8	15,4	11,0	-13,6
в т.ч. у фермерських господарствах	21,5	28,9	28,0	50,3	29,5	+8
Овочі	32,0	9,9	13,3	2,8	8,0	-24
в т.ч. у фермерських господарствах	43,8	19,5	7,6	17,8	7,7	-36,1

Джерело: [42]

З 2018 року рівень рентабельності виробництва цукрових буряків взагалі має від'ємне значення – -11,4%, і протягом наступних трьох років рівень збитковості постійно зростає.

За досліджуваний період з 2015 по 2020 роки рівні рентабельності виробництва по усім культурам знижуються від 41,2 в.п. до 13,6 в.п. Тільки вирощування картоплі у фермерських господарствах є рентабельним і рівень рентабельності зростає на 8 в.п.

Наступним кроком проведемо дослідження рівня рентабельності виробництва продукції сільського господарства в цілому по регіонах України (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства в підприємствах за регіонами в 2020 р., %

Регіон	Зернові та зернобобові всього	Соняшник	Цукровий буряк	Овочі	Картопля
Україна	20,0	39,4	-13,5	8,0	11,0
Дніпропетровська область	25,1	35,5	к/с	8,1	19,6
Донецька область	27,4	43,2	-	-21,7	-7,0
Запорізька область	31,2	25,6	-	-6,7	-48,1
Полтавська область	19,8	35,1	-6,0	-37,7	-64,3
Харківська область	31,1	44,5	4,7	-0,1	к/с

Джерело: [42]

Зведені результати статистичних даних доводять, що найбільш рентабельними серед основних сільськогосподарських культур є зернові та соняшник. Цукровий буряк взагалі був нерентабельною культурою за результатами 2020 року.

Середній рівень рентабельності виробництва зернових і зернобобових культур в Україні в 2020 році склав 20,0%. І в Дніпропетровській області, і в сусідніх з нею областях рівень цього показника вище середнього значення по країні. Так, в Дніпропетровській області рівень рентабельності виробництва зернових складає 25,1%.

Рентабельність виробництва соняшника по Україні складає 39,4%. Серед досліджуваних нами регіонів тільки в Донецькій та Харківській областях рентабельність вирощування цієї культури вища середнього рівня по країні на 3,8 в.п. та 5,1 в.п. відповідно. В Дніпропетровській області рентабельність вирощування соняшника на 3,9 в.п. нижча середньої рентабельності цієї культури по Україні.

Вирощування овочів та картоплі по досліджуваним регіонам є нерентабельним, крім Дніпропетровської області. По овочам в нашому

регіоні рівень рентабельності виробництва на рівні середньої рентабельності по Україні, а по вирощуванню картоплі – на 8,6 в.п. вища.

Вирощування цукрового буряку є нерентабельним. Інформація по Дніпропетровській, Донецькій та Запорізькій областям відсутня або є конфіденційною відповідно до вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Висновки до розділу 1.

1. Інтегральним показником, який свідчить про ефективність діяльності будь-якого етапу, або напряму, діяльності підприємства, є показник рентабельності. Рентабельність свідчить про прийняття вірних економічних, управлінських рішень керівництвом підприємства, що стосуються виробничої, фінансової, маркетингової, інвестиційної діяльності господарства. Про ефективність різних ділянок роботи підприємства свідчать різні показники рентабельності. Єдине, що їх усіх об'єднує – показник прибутку, який є відправною крапкою розрахунку цих показників.

2. Поняття «рентабельність» походить від слова «рента», що означає «дохід». Виходячи з цього «рентабельність» означає «прибутковість». В ринкових умовах більшість суб'єктів економіки є комерційними підприємствами, тобто такими, які націлені на отримання прибутку, тому саме показник рентабельності характеризує рівень економічної ефективності діяльності підприємства. Сучасні економічні реалії доводять, що виживають та успішно функціонують лише ті підприємства, які можуть спів ставляти свої доходи із витратами і розміром вкладеного капіталу. Тобто, щоб бути конкурентоспроможним на ринку господарюючий суб'єкт повинен: виготовляти тільки ту продукцію, яка користується попитом на ринку; виготовляти продукцію в таких об'ємах, які можна продати; у виробничий

процес максимально залучати усі наявні на підприємстві ресурси, аби уникнути необґрунтованих витрат; обирати такі канали реалізації, які б забезпечили підприємству отримання максимальної виручки, в тому числі із врахуванням періодів реалізації виробленої продукції.

3. Основною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Отримати прибуток підприємство в змозі тоді, коли виручка від реалізації продукції/послуг більша за витрати, які понесені на виробництво та реалізацію. Така аксіома є основою розвитку усіх без винятку підприємств та подальший розширений їх розвиток. Узагальнюючим показником прибутковості діяльності підприємства саме і виступає показник рентабельності.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТОВ «ВІКТОРІЯ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) «Вікторія» знаходиться в с. Широке Солонянського району Дніпропетровської області. Керівником даного підприємства є Булкін Сергій Іванович, головний бухгалтер – Коломоєць Іван Миколайович.

Організаційно правова форма – товариство з обмеженою відповідальністю. Форма власності – недержавна власність. Розмір уставного капіталу складає – 34375000 тис. грн.

Товариство здійснює свою виробничо-господарську діяльність на принципах госпрозрахунку та самофінансування, має свій самостійний баланс, розрахунковий та валютний рахунки.

В своїй діяльності керується законом України «Про колективні договори і угоди», Законом України «Про підприємства в Україні» постановами, розпорядженнями наказами міністерства аграрної політики України, а також статутом СТОВ «Вікторія», його наказами, розпорядженнями та іншими нормативними актами. СТОВ «Вікторія» займається наступними видами діяльності:

- організація виробничих процесів з вирощування сільськогосподарських культур та птиці;
- продаж продукції при наявності на окремі види товарів сертифікатів та ліцензій, згідно чинного законодавства;
- здійснення комерційно-посередницької діяльності за угодами;

- укладання угод з постачальниками та покупцями;
- здійснює оперативну діяльність по матеріально-технічному забезпеченню підприємства та його філій;
- впровадження у виробничі процеси прогресивних технологій;
- проведення заходів щодо забезпечення охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії;
- здійснення контролю та проведення документаційних ревізій та перевірок у структурних підрозділах.

Організаційна структура підприємства є лінійно-функціональною. Керівнику при такій організаційній структурі при розробці господарських планів та рішень допомагають замісники з різних напрямів діяльності підприємства. Вони, погоджуючи з керівництвом, приймають рішення та доводять їх до керівників нижчого складу та виконавців. Роль замісників керівництва дуже значна, оскільки вони звільняють керівника від необхідності самостійно проводити планування, фінансові розрахунки тощо.

Керівник підприємства здійснює лише оперативне планування, за необхідності вносить певні корективи та здійснює загальний контроль за діяльністю підприємства та етапами виконання плану розвитку підприємства.

Організаційна структура постійно вдосконалюється, глибше адаптується до ринкових умов господарювання, та орієнтується на принципи стратегічного управління.

Економічна служба, як складова організаційної структури управління, ґрунтується на принципах підлаштування та адаптування до мінливих умов ринкової економіки та навколишнього середовища загалом.

СТОВ «Вікторія» знаходиться у Солонянському районі Дніпропетровської області в селі Широке на вул. Сорокіна 46, за індексним номером 52445.

Село Широке має три залізничні станції – Незабудине, Привільне та Рясна і через село проходять такі автошляхи: Н08, Р80, Т0420 та Т0444. Відстань до районного центру, смт. Солоне – 15 км; від обласного центру,

міста Дніпро – 50 км. Чисельність населення складає 1386 осіб. Підприємствами у селі є СТОВ «Вікторія» та фермерські господарства «Спик» і «Замок».

Солонянський район розташований у центральній частині Дніпропетровської області на правому березі річки Дніпро та водорозподілу річки Дніпро і Мокра Сура. Клімат – помірно-континентальний.

Середньорічний розподіл температур має широкий напрямок. Середньорічна температура повітря становить + 8,8 °С. Абсолютний складає 41°С, а мінімальний складає -38 °С. Частота переходу температур на поверхні ґрунту через 0°С досягає 10-15 разів на рік. Тривалість безморозного періоду (періоду вегетації) в середньому 185 днів на рік. Показник атмосферного тиску взимку становить біля 1021 гПа, а влітку знижується до 1012-1013 гПа. Середньорічна кількість опадів досягає 500 мм. Середньорічна кількість атмосферних опадів складає 475 мм, причому 2/3 з них випадає в теплий період року.

Кожне підприємство функціонує і здійснює свою бізнесову діяльність в умовах, які по різному на нього впливають. Такі умови формують зовнішнє і внутрішнє середовище бізнес-структур.

З метою виявлення та визначення основних пріоритетів, проблем і можливостей, наданих зовнішнім середовищем, в межах якого функціонує компанія, а також безпосередньо пов'язаних з розвитком підприємства застосовують SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз підкреслює, що стратегія повинна якнайкраще поєднувати внутрішні можливості підприємства і зовнішню ситуацію. Тому стратегічний баланс, тобто поєднання негативних і позитивних факторів, що впливають на діяльність аграрного підприємства як ззовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед підприємством.

Визначимо стратегічну діяльність підприємства СТОВ «Вікторія» за допомогою SWOT-аналізу (таблиця 2.1)

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз діяльності СТОВ «Вікторія»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Підвищення якості праці та мотивація персоналу 2. Нарощення обсягів виробництва продукції тваринництва 3. Зменшення затрат ручної праці 4. Низька плинність кадрів серед найбільш кваліфікованої робочої сили 5. Використання нових технологій виробництва сільськогосподарської продукції	1. Землі підприємства орендовані 2. Відсутність побудови чіткої стратегії підприємства на довгострокову перспективу 3. Складність росту та перехід із середнього у великий бізнес
Можливості	Загрози
1. Збільшення цін на сільськогосподарську продукцію 2. Збільшення площі сільськогосподарських угідь за рахунок оренди 3. Переорієнтація на нові ринки збуту 4. Налагодження безвідходного виробництва	1. Кризова ситуація у світі 2. Пандемія 3. Військовий стан в країні 4. Збільшення цін на паливо-мастильні матеріали 5. Зростання орендної плати на землю

Серед можливостей, які надає зовнішнє мікросередовище та макросередовище підприємству, які можуть бути використанні СТОВ «Вікторія» для зміцнення своїх конкурентних позицій наступні: поживлення залучення інвестицій, збільшення цін на сільськогосподарську продукцію, збільшення площі землі за допомогою договорів оренди, переорієнтація на нові ринки збуту, налагодження безвідходного виробництва.

Після аналізу середовища функціонування підприємства, визначення його сильних та слабких сторін, розглянемо виробничий потенціал підприємства, дослідимо ефективність використання ресурсів СТОВ «Вікторія».

Аналіз ресурсного потенціалу підприємства складається з оцінки кожної його складової: оцінка виробничих фондів, аналіз земельних та трудових ресурсів. Такий аналіз дозволяє встановити позитивні та негативні сторони в діяльності підприємства, визначити напрям його функціонування, прийняти виважені професійні рішення щодо підвищення ефективності використання потенціалу підприємства, визначити резерви розвитку господарства [40].

Основні виробничі фонди беруть участь у багатьох виробничих циклах і частинами передають свою вартість виробу, що виготовляється, зберігаючи при цьому свою природну форму в процесі використання. Обсяг виробництва продукції для підприємства залежить лише від забезпеченості підприємства основними виробничими фондами та інші виробничі ресурси, а й від цього, як використовуються основні виробничі фонди. Розглянемо докладніше забезпеченість та ефективність використання виробничих фондів підприємства у таблиці 2.2.

Оцінка забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу підприємства доводить, що протягом усього періоду дослідження наявність на підприємстві як основних, так і оборотних засобів зростала. Однак темпи зростання оборотного капіталу значно вищі, ніж основного капіталу, що пояснюється значним зростанням цін на сировину, яка є необхідною для процесу відтворення продукції.

Що стосується основного капіталу, то зазначимо, що темпи зростання його первісної вартості перевищують темпи зростання залишкової вартості, що свідчить про постійне оновлення та капітальний ремонт наявного на підприємстві обладнання і, як наслідок, зростання фондівіддачі у 2021 р.

щодо 2018 р. на 163,5%. Тобто підвищення ефективності використання основного капіталу.

Таблиця 2.2

Ефективність використання виробничих фондів

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Залишкова вартість основних фондів на кінець року, тис. грн.	3719,0	3769,7	5231,7	3893,4	110,31
Знос основних фондів на кінець звітного періоду, тис. грн.	4227,0	4 932,2	5 761,1	5 836,1	147,53
Первісна вартість основних фондів на кінець звітного	7946,0	8 701,9	10 992,8	9 729,5	135,90
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн.	18492,6	40 043,9	59317,9	88 426,9	в 5,4 рази
Чистий дохід від реалізації продукції тис. грн.	14 979,0	25 346,6	27 573,7	44 938,4	в 3,6 рази
Середньорічна численність працівників, осіб	43	40	44	41	95,35
Площа с/г угідь, га	1943	1936	1947	1939	99,79
Фондозабезпеченість, тис. грн.	408,9	449,5	564,6	501,8	135,55
Фондоозброєність, тис. грн.	184,8	217,6	249,8	237,3	129,27
Фондомісткість (за чистим доходом), грн.	0,53	0,34	0,40	0,22	37,94
Фондовіддача, грн.	1,89	2,91	2,51	4,62	263,54
Коефіцієнт зношення	0,53	0,57	0,52	0,60	108,55
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	0,81	0,63	0,46	0,51	66,87
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, дні	450,6	576,7	785,2	718,2	149,55

Однак, незважаючи на практично стабільну норму зносу основних фондів протягом усього періоду дослідження, їхній матеріальний стан зношений майже на 50-60%.

Далі проаналізуємо рівень використання підприємством земельних ресурсів. Найважливішою складовою природних ресурсів, поряд з іншими, є земля. Вона є неодмінною умовою існування людського суспільства.

Земельні ресурси необхідні всім галузям народного господарства, але їх роль у різних сферах суспільного виробництва не однакова.

Роль земельних ресурсів для аграрного підприємства є величезна і різноманітна. Сільське господарство, одна, з незначної кількості галузей, використовує сільськогосподарські угіддя одночасно і як засіб, і як предмет праці. Від рівня якості ґрунтів та рівні використання земельних угідь в значній мірі залежить ефективність сільськогосподарського виробництва. В таблиці 2.3 проаналізуємо склад і структуру земельних угідь СТОВ «Вікторія», його землезабезпеченість.

Таблиця 2.3

Склад і структура земельних угідь, землезабезпеченість

Показники	2019		2020		2021		2021 у % до 2019
	га	%	га	%	га	%	
Площа с/г угідь, га	1936	100	1947	100	1939	100	100,26
з них рілля	1682	86,9	1770	90,9	1747	90,1	103,86
Посівна площа	1606		1750		1700		105,85
Коефіцієнт с.-г. освоєння	1		1		1		100
Коефіцієнт розораності	0,87		0,91		0,90		103,6
Коефіцієнт використання ріллі	0,95		0,99		0,97		101,9
Середньорічна численність працівників, осіб	40		44		41		105,13
Припадає на 1 працівника:							
ріллі	42,05		40,23		42,61		101,33
с.-г. угідь	48,4		44,25		47,29		97,71

Оцінка землекористування підприємства свідчить, що використання земельних ресурсів в СТОВ «Вікторія» є на доброму рівні. Загальна площа господарства за останні роки майже не змінилась. Всі угіддя задіяні у сільськогосподарському виробництві. Площа ріллі і, відповідно, розорана площа мають постійну тенденцію до збільшення. Відповідно, зростають коефіцієнти розораності та коефіцієнт використання ріллі.

На підприємстві спостерігається досить високий рівень землезабезпеченості, який дорівнює маже 43 га ріллі та трохи більше 47 га сільськогосподарських угідь на одного робітника, зайнятого у сільськогосподарському виробництві. Через різні темпи зростання чисельності працівників та площі угідь, незначно зростає землезабезпеченість по ріллі (+1,33%) та дещо знижується землезабезпеченість по сільськогосподарським угіддям (-2,29%).

Далі проведемо аналіз ефективності використання земельних ресурсів в СТОВ «Вікторія» (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Ефективність використання землі

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Натуральні, ц/100 га:					
Пшениця озима	1786,1	1705,9	1706,4	2712,2	151,8
Соняшник	799,9	851,0	847,9	807	100,9
Гречка	20,3	33,9	34,9	92,1	в 4,5 рази
Кукурудза	285,6	625,3	747,3	322,41	112,9
Вартісні, тис. грн./100 га					
валова продукція	1278,3	1428,9	1618,3	1815,5	142
прибуток	312,4	387,5	486,3	678,9	в 2 рази

Через збільшення площі посівів під озимою пшеницею та гречкою збільшились валові збори цих культур. Також через сприятливі умови зросли збори соняшника та кукурудзи.

Щодо ефективності землекористування, то по усім показникам, як натуральним, так і вартісним, значення збільшились. Через зростання валового виробництва культур та, відповідно, збільшення вартості валової продукції та розміру прибутку, збільшилось виробництво усіх видів продукції в розрахунку на 100 га відповідних угідь. Не дивлячись на одночасне збільшення відповідних площ, темпи зростання виробництва продукції випереджають.

Наступною складовою ресурсного потенціалу СТОВ «Вікторія» проаналізуємо персонал підприємства та його трудовий капітал.

Трудові ресурси – це частина населення в працездатному віці, яка володіє певними здібностями для здійсненні діяльності. Рівень забезпеченості сільського господарства трудовими ресурсами, рівномірне і раціональне їх використання, значною мірою впливає на ефективність галузі.

Роль трудових ресурсів для аграрного підприємства залишається визначною для розвитку сільського господарства, оскільки його оснащення новітньою технікою та підвищення на цій основі рівня механізації, електрифікації та автоматизації основних трудових процесів відбувається повільними темпами, а то взагалі не відбувається. Тому така ситуація вимагає все більшого застосування праці, оскільки зростає трудомісткість виробництва сільськогосподарської продукції, що, як правило, супроводжується підвищеним попитом на робочу силу, ніж на засоби виробництва.

Проаналізуємо рівень забезпеченості та використання трудових ресурсів СТОВ «Вікторія» за 2018-2021 рр. (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Рівень забезпеченості та використання трудових ресурсів

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Середньорічна численність працівників, осіб	43	40	44	41	95,35
Площа с/г угідь, га	1943	1936	1947	1939	99,79
Затрати праці – всього, тис. люд.-год.	76,07	80,08	80,21	84,26	110,77
Трудозабезпеченість, осіб	2	2	2	2	95,55
Відпрацьовано 1 робітником за рік – всього, люд.-год.	1769	2002	1823	2055	116,15
Нормативний запас праці, тис. люд.-год.	82,78	77,00	84,70	78,93	95,35
Коефіцієнт використання фонду робочого часу	0,92	1,04	0,95	1,07	116,17

Аналіз рівня забезпеченості та використання трудових ресурсів доводить, що протягом усього періоду дослідження трудовий потенціал СТОВ «Вікторія» постійно зростає. Про це свідчить кількість відпрацьованого часу одним робітником (+16,15%) при одночасному зменшенні середньорічної чисельності працівників (-4,65%).

Більш детально трудовий потенціал підприємства, як сукупність можливостей, знань, вмінь та досвіду, характеризує продуктивність праці робітників. Продуктивність праці характеризує ефективність праці в матеріальному виробництві. Це не тільки один з найважливіших показників виробництва, але й показник, що має велике економічне і соціальне значення.

Проаналізуємо річний рівень річної продуктивності праці в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Рівень річної продуктивності праці

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Валова продукція в порівняних цінах всього, тис. грн.	50503,5	48380	63883,6	78568,3	155,57
Кількість робітників, осіб	43	40	44	41	95,35
Затрати праці всього, тис. люд.-год.	76,07	80,08	80,21	84,26	110,77
Вироблено за 1 люд.-год., грн.	663,91	604,15	796,45	932,45	140,45
Вироблено продукції на 1 середньорічного працівника за рік, тис. грн.	1174,5	1209,5	1451,9	1916,3	163,1

За даними підрахунками бачимо, що кількість продукції, виробленої за одиницю робочого часу (люд.-год.) всього збільшилась на 40,45%, а продуктивність на 1 середньорічного працівника за рік збільшилась на 63,1%. Виходячи з отриманих даних можемо зробити висновок, що продуктивність та ефективності праці за досліджуваний період постійно збільшується.

Таке зростання річної продуктивності праці обумовлено одночасним зростанням вартості валової продукції в постійних цінах (+55,57%) та зменшенням середньорічної чисельності робітників.

Застосовують ще один з основних показників для більшої оцінки ефективності використання сільськогосподарської праці – показник трудомісткості продукції: $T = \frac{t}{ВП}$.

$$T_{(2018 \text{ рік})} = 76,07/50503,5*1000 = 1,51$$

$$T_{(2019 \text{ рік})} = 80,08/48380*1000 = 1,66$$

$$T_{(2020 \text{ рік})} = 80,21/63883,6*1000 = 1,26$$

$$T_{(2021 \text{ рік})} = 84,26/78568,3*1000 = 1,07$$

Оскільки трудомісткість продукції є оберненим показником до продуктивності праці, і оскільки продуктивність праці, як ми визначили в попередній таблиці, постійно зростає, то трудомісткість продукції має тенденцію до зниження. Так, у звітному 2021 році, трудомісткість дорівнює 1,07 люд./год. на 1000 грн. валової продукції. За досліджувані роки цей показник знизився на 0,44 люд./год. на 1000 грн., і це свідчить про зростання ефективності використання трудового потенціалу СТОВ «Вікторія».

2.2. Фінансовий стан підприємства

Метою оцінки фінансового стану підприємства є розробка і реалізація заходів, спрямованих на його зміцнення, нарощення потенціалу та розширення можливостей підприємства здійснювати господарську діяльність на основі підвищення рівня прибутковості.

Оцінка фінансового стану дозволяє встановити й охарактеризувати:

- ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому а також ефективність використання фінансових ресурсів зокрема;

- рівень кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;
- рівень підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатність до нарощування активів, залучення інвестицій;
- основні пріоритети якісного планування, прогнозування, бюджетування;
- політика розподілу і використання прибутку для потреб суб'єкта господарювання;
- причини відповідних змін, а також тенденції і пріоритетні напрями розвитку підприємства за показниками його фінансового стану [38].

Перш за все, нам потрібно дослідити платоспроможність підприємства (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності і платоспроможності

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Коефіцієнт покриття (поточної (загальної) ліквідності)	1,2	2,5	2,0	1,8	150,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,6	1,1	1,7	1,7	106,25
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,1	0,1	0,1	100,00
Чистий оборотний капітал	0,9	1,0	1,0	0,9	100,00

Коефіцієнт покриття розкриває, чи здатне підприємство за рахунок власних оборотних коштів забезпечити свої короткострокові зобов'язання. Цей показник дає загальну оцінку ліквідності активів підприємства та його платоспроможність. Коефіцієнт загальної ліквідності в СТОВ «Вікторія» дорівнює 1,8, і за досліджувані роки зріс в 1,5 рази. Протягом всього періоду дослідження значення показника доводить про ліквідність оборотних активів підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює 1,7. Протягом останніх років значення показника майже стало. Якщо враховувати, що достатнім значення цього показника приймається вищим за 0,6, то можна стверджувати, що СТОВ «Вікторія» спроможне погасити частину своїх поточних зобов'язань своїми найбільш ліквідними оборотними коштами (дебіторською заборгованістю та грошовими коштами і їх еквівалентами).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розкриває частку короткострокових зобов'язань, яку підприємство може погасити терміново, не очікуючи на реалізацію інших активів. Значення коефіцієнта дорівнює 0,1, за досліджувані роки не змінилося, і є дещо малим. Але тільки за цим показником не можна робити висновку про неплатоспроможність підприємства. Оскільки одночасне погашення боргів підприємства є малоймовірним. Тобто розрахунок визначених показників доводить ліквідність активів СТОВ «Вікторія» та його платоспроможність.

Розрахуємо індекс ліквідності, щоб визначити, за скільки днів підприємство здатне перетворити на готівку свої поточні активи. Задля цього поділимо оборотні кошти на короткострокові зобов'язання (у відсотках).

Індекс ліквідності дорівнюватиме: $5724850 / 189010 = 30,3$ дні. Отже, підприємству потрібен місяць (30-31 день) для перетворення поточних активів на готівку.

Далі в оцінці фінансового стану СТОВ «Вікторія» дослідимо фінансову стійкість підприємства. Фінансово стійким є підприємство, яке власними коштами здатне забезпечити власні поточні витрати, запаси, а також взмозі своєчасно розрахуватися по своїм кредиторським зобов'язанням. Аналіз фінансової стійкості проведемо в таблиці (таблиця 2.8).

Аналіз таблиці 2.8 доводить, що підприємство є фінансово стабільним. Про це свідчить достатньо високий коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – 0,69, та зростання цього показника на 2,99%. Розмір цього коефіцієнта показує високу долю власного капіталу у загальних вкладеннях у підприємство.

Таблиця 2.8

Фінансова стійкість підприємства

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Коефіцієнт автономії	0,67	0,66	0,6	0,69	102,99
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,7	0,75	0,81	0,71	101,43
Коефіцієнт фінансової залежності	1,25	1,15	1,22	1,22	97,60
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,53	0,57	0,53	0,58	109,43
Показник фінансового левериджу (коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань)	0,03	0,01	0,01	0,05	166,67

Наступним показником, який розкриває фінансову стійкість підприємства, є коефіцієнт концентрації власного капіталу. В СТОВ «Вікторія» цей коефіцієнт знаходиться в межах, вищих нижньої межі (більше 0,6) і вказує на 71% власного капіталу в загальній сумі капіталу підприємства. Це гарна ознака, оскільки кредитори більш охоче вкладають кошти в такі підприємства, оскільки вони можуть погасити борги власними коштами.

Відповідно зростанню коефіцієнту концентрації власного капіталу (+1,43%) зменшується коефіцієнт фінансової залежності (-2,4%), що також є позитивною ознакою фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань зріс на 66,67%, але розмір цього показника показує дуже незначну частку боргового капіталу в його структурі, а, отже, і незначний ризик.

Крім розрахованих нами показників ліквідності та платоспроможності, а також показників стійкості підприємства оцінку фінансового стану розкривають показники прибутковості, а саме рентабельності.

Рентабельність висвітлює економічну ефективність. Існує безліч показників рентабельності, які застосовуються для аналізу різних груп

активів підприємства або напрямів його діяльності. Найчастіше розраховують рентабельність виробництва, рентабельність продаж та рентабельність капіталу (інвестицій). Розрахуємо ці показники рентабельності в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Показники рентабельності, %

Показники	2018	2019	2020	2021	2021 у в.п. до 2018
Валова рентабельність виробництва	75	101	92	80	+5 в.п.
Чиста рентабельність виробництва	77	108	82	78	+1 в.п.
Валова рентабельність продаж	45	59	9	48	+3 в.п.
Операційна рентабельність продаж	46	66	48	49	+3 в.п.
Чиста рентабельність продаж	46	66	48	48	+2 в.п.
Рентабельність активів (всього капіталу)	21	44	17	22	+1 в.п.
Рентабельність власного капіталу	24	47	18	25	+1 в.п.

Аналізуючи результати таблиці 2.9 слід зазначити, що усі показники рентабельності знаходяться на досить високому рівні, і протягом досліджуваних 4-х років хоч і не значно, але зростають. Це доводить, що підприємство працює досить ефективно, щороку отримує прибуток, розмір якого складає 0,80 грн. на 1 грн. валових витрат виробництва, майже 0,50 грн. на 1 грн. виручки, 0,22 грн. на 1 грн. всього капіталу та 0,25 грн. на 1 грн. власного капіталу підприємства.

Для більш наочного зображення фінансового стану СТОВ «Вікторія» побудуємо криву фінансового потенціалу підприємства. Для цього нам потрібно звести разом розраховані нами показники фінансового стану (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Показники фінансового стану

Найменування показника	2018	2019	2020	2021
Коефіцієнт автономії	0,67	0,66	0,6	0,69
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,7	0,75	0,81	0,71
Коефіцієнт фінансової залежності	1,25	1,15	1,22	1,22
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,53	0,57	0,53	0,58
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,2	2,5	2,0	1,8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,6	1,1	1,7	1,7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,1	0,1	0,1
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	0,21	0,44	0,17	0,22
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,24	0,47	0,18	0,25

Наступним кроком у побудові кривої фінансового потенціалу є визначення рейтингової оцінки фінансових показників, а також встановлення граничних значень цих показників для зарахування їх до того або іншого рівня (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Рейтингова оцінка ФПП за фінансовими показниками

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,3-0,5	< 0,3
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	> 0,6	0,5-0,6	< 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	> 2,5	1,67-2,5	< 1,67
Коефіцієнт маневреності власних коштів	> 0,5	0,2-0,5	< 0,2
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 2,0	1,0-2,0	< 1,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,8	0,4-0,8	< 0,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,1-0,2	< 0,1
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	> 0,1	0,05-0,1	< 0,05
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 0,15	0,1-0,15	< 0,1

Тепер, враховуючи фактичне значення показників та їх рейтингову оцінку, можемо саме скласти криву фінансового потенціалу підприємства (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12

Крива фінансового потенціалу підприємства

Найменування показника	2021		
	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт автономії	+		
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	+		
Коефіцієнт фінансової залежності			+
Коефіцієнт маневреності власних коштів	+		
Коефіцієнт загальної ліквідності		+	
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		+	
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	+		
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	+		

Для остаточного визначення фінансового стану підприємства розкриємо характеристики рівнів фінансового потенціалу (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13

Характеристика рівнів фінансового потенціалу підприємства

Рівень фінансового потенціалу	Коротка характеристика
Високий	Діяльність підприємства прибуткова. Високі показники рентабельності. Фінансовий стан стійкий. Ділова репутація на високому рівні.
Середній	Діяльність підприємства прибуткова, але її результати тісно залежать від динаміки як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.
Низький	Підприємство фінансово нестабільне. Можлива його неплатоспроможність. Ділова репутація на низькому рівні.

Саме тепер, застосовуючи криву фінансового потенціалу СТОВ «Вікторія» та характеристику рівнів можна визначити фінансовий стан підприємства. Можна стверджувати, що СТОВ «Вікторія» має досить високий рівень фінансового потенціалу: діяльність підприємства прибуткова, платоспроможність підприємства і його фінансова стабільність достатньо високі, ділова репутація на високому рівні.

2.3. Рентабельність та конкурентоспроможність продукції підприємства

Як ми вже зазначали вище, фінансовий стан підприємства розкривається дохідністю підприємства. Дохідність підприємства визначає його основну мету і формується на підставі доходності усіх видів діяльності, які здійснюються на підприємстві, в перше чергу – дохідність виробництва продукції. Абсолютним показником доходності виступає прибуток, який ще ототожнюють із поняттям «дохід». Відносним показником виступає показник рентабельності.

За даними фінансової звітності СТОВ «Вікторія» проаналізуємо динаміку чистого доходу від реалізації продукції в 2018-2021 р. (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, тис. грн.

Показник	Роки		Абсолютне відхилення, +/-	Відносне відхилення, %
	2018	2021		
Пшениця	64701	92708	28007	143,29
Кукурудза	102290	27407	-74883	26,79
Гречка	37410	46550	9140	124,43
Соняшник	88528	46065	-42463	52,03

За даними таблиці 2.14 бачимо, що найбільший обсяг чистого доходу

від реалізації продукції СТОВ «Вікторія» одержало від пшениці (92708 тис. грн.). Порівняно з 2018 роком дохід збільшився на 28007 тис. грн., що у відсотковому співвідношенні складає +43,29%.

Найменший дохід від реалізації спостерігається по кукурудзі – 27407 тис. грн. Порівняно з 2018 роком він зменшився на 74883 тис. грн., або 73,21%. Слід зазначити, що по цій культурі у базовому 2018 році чистий дохід був найвищий (102290 тис. грн.).

Майже однаковий дохід СТОВ «Вікторія» отримало від реалізації гречки та соняшника. Але в динаміці за досліджувані роки дохід від гречки зріс на 9140 тис. грн. (+24,43%), а дохід від реалізації соняшника, навпаки, зменшився на 42463 тис. грн., або на 47,97%.

Підвищення врожайності та продуктивності пов'язане зі збільшенням витрат на 1 га посівів, а при комплексному використанні ресурсів вихід продукції збільшується більшою мірою, ніж знижується її собівартість.

СТОВ «Вікторія» займається виробництвом чотирьох основних сільськогосподарських культур – озимої пшениці, кукурудзи на зерно, гречки та соняшника. Розглянемо фактори інтенсифікації за рахунок підвищення їх економічної ефективності у певній послідовності.

В таблиці 2.15 дослідимо економічну ефективність вирощування озимої пшениці.

Передбачувано, вирощування озимої пшениці в СТОВ «Вікторія» є рентабельним. Через збільшення на 27,14% посівної площі та зростання на 27,64% урожайності збільшився валовий збір пшениці більш ніж в 1,5 рази. Відповідно збільшилась і кількість товарної продукції. А от рівень товарності дещо знизився. Але з погляду на загальну тенденцію товарності, її рівень по озимій пшениці досить високий і складає 85%.

Майже однаковими темпами зростає повна собівартість та ціна реалізації 1 ц пшениці, відповідно на 34,05% та 38,73%.

Прибуток від реалізації озимої пшениці зріс в 2,7 рази і складає 9780,79 тис. грн. В тому числі прибуток в розрахунку на 1 ц реалізованої продукції

складає 101,41 грн., і за 4 роки зріс на 73,0%, а прибуток в розрахунку на 1 га дорівнює 4226,79 грн., і за 4 роки зріс більш ніж в 2 рази.

Таблиця 2.15

Економічна ефективність виробництва пшениці озимої

Озима пшениця	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Посівна площа, га	1820	1852	1765	2314	127,14
Валовий збір, ц	69924,4	71413,12	66805,25	113478,56	162,29
Урожайність ц/га	38,42	38,65	37,85	49,04	127,64
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	26385,95	27539,04	26414,69	55424,47	в 2,1 рази
- виробнича собівартість 1 ц, грн.	377,34	385,63	395,39	488,41	129,43
Товарна продукція, ц	61533,47	62843,47	61460,83	96456,78	156,75
Рівень товарності, %	88,0	88,0	92,0	85,0	-3,00
Повна собівартість, тис. грн.	26385,95	26962,99	26414,64	55424,47	210,05
- повна собівартість 1 ц, грн.	428,66	429,05	429,78	574,60	134,05
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	29984,03	31395,34	31446,06	65205,26	217,47
Ціна 1 ц, грн.	487,28	499,58	511,64	676,01	138,73
Прибуток всього, тис. грн.	3598,1	4284,65	5031,37	9780,79	271,83
- прибуток на 1 ц, грн.	58,62	68,18	81,86	101,41	173,00
- прибуток на 1 га, грн.	1976,97	2313,53	2850,63	4226,79	213,80
Рівень рентабельності, %	13,67	15,89	19,04	17,64	+3,97 в.п.

Рентабельність вирощування пшениці озимої в СТОВ «Вікторія» достатня, складає 17,64%, і за досліджуваний період зріс на 3,97 в.п. Слід зауважити на загальній тенденції зростання рівня рентабельності.

Наступним кроком проаналізуємо динаміку економічної ефективності виробництва кукурудзи на зерно (таблиця 2.16).

На відміну від озимої пшениці, площа посівів кукурудзи на зерно сильно зменшилась – на 121 га, що складає 29,73%. Тільки за рахунок збільшення урожайності (+71,68%) зросло валове виробництво цієї культури.

Так, валовий збір кукурудзи на зерно складає майже 13488 ц, і за досліджувані роки збільшився на 20,64%.

Таблиця 2.16

Економічна ефективність виробництва кукурудзи на зерно

Кукурудза на зерно	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Посівна площа, га	407	427	530	286	70,27
Валовий збір, ц	11180,29	20927,27	29256	13487,76	120,64
Урожайність ц/га	27,47	49,01	55,2	47,16	171,68
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	43230,8	89680,05	52687,4	87875,72	203,27
- виробнича собівартість 1 ц, грн.	3866,69	4285,32	1800,90	6515,21	168,50
Товарна продукція, ц	9391,44	19253,09	23112,24	12543,61	133,56
Рівень товарності, %	84,0	92,0	79,0	93,0	+9 в.п.
Повна собівартість, тис. грн.	2472,74	5363,72	6667,40	7119,82	287,93
- повна собівартість 1 ц, грн.	263,29	278,59	288,47	567,60	215,58
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	3434,37	7192,57	8772,90	8475,97	246,80
Ціна 1 ц, грн.	365,70	373,58	379,57	675,72	184,77
Прибуток всього, тис. грн.	961,6	1598,37	2105,5	1356,15	141,03
- прибуток на 1 ц, грн.	102,41	83,02	91,1	108,12	105,58
- прибуток на 1 га, грн.	2362,65	3743,26	3972,64	4741,78	200,70
Рівень рентабельності, %	38,90	29,80	31,58	19,04	-19,86 в.п.

При значному зростанні повної собівартості 1 ц кукурудзи на зерно (+115,58%), ціна реалізації її зросла лише на 84,77%. Відповідно до цього прибуток збільшився на 41,03%. Причому прибуток в розрахунок на 1 ц збільшився лише на 5,58%, а в розрахунку на 1 га – аж в 2 рази. Вирощування кукурудзи в СТОВ «Вікторія» є прибутковим, рівень рентабельності виробництва дорівнює 19,04%, але в динаміці останніх 4-х років зменшився на 19,86 в.п.

Далі аналогічно проаналізуємо економічну ефективність виробництва

гречки (таблиця 2.17).

Таблиця 2.17

Економічна ефективність виробництва гречки

Гречка	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Посівна площа, га	202	153	122	307	151,98
Валовий збір, ц	793,86	1973,7	1366,4	3855,92	485,72
Урожайність ц/га	3,93	12,9	11,2	12,56	319,59
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	1163,39	2902,11	2021,89	8159,45	701,35
- виробнича собівартість 1 ц, грн.	1465,48	1470,39	1479,72	2116,08	144,40
Товарна продукція, ц	714,47	1776,33	1284,41	3431,76	480,32
Рівень товарності, %	90	90	94	89	-1 в.п.
Повна собівартість, тис. грн.	1102,16	2859,13	2135,48	7725,43	700,94
- повна собівартість 1 ц, грн.	1542,62	1609,57	1662,61	2251,15	145,93
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	1080,55	2872,17	2201,52	7153,18	661,99
Ціна 1 ц, грн.	1512,37	1616,91	1714,03	2084,40	137,82
Прибуток всього, тис. грн.	-21,61	13,04	66,04	-572,25	2648,08
- прибуток на 1 ц, грн.	-30,25	7,34	51,42	-166,75	551,24
- прибуток на 1 га, грн.	-106,98	85,22	541,31	-1864,01	1742,39
Рівень рентабельності, %	-1,96	0,46	3,09	-7,41	-71,71 в.п.

Результати розрахунків таблиці 2.17 розкривають нерентабельність виробництва гречки в СТОВ «Вікторія». Валові збори культури збільшуються майже в 5 разів за рахунок збільшення посівної площі (на 51,95%) та зростання врожайності гречки (в 3 рази). Однак слід зауважити, що рівень врожайності нижчий за середню врожайність цієї культури в Україні.

Значно зростають витрати на виробництво продукції та повна собівартість гречки. Навіть зростання ціни реалізації цієї культури та зростання виручки не перекривають значні темпи зростання витрат. Тому у

2018 та 2021 роках вирощування гречки було неприбутковим. А от в 2019 та 2020 роках прибутковість була, хоч і незначна. Хочемо зауважити, що рентабельність вирощування гречки прямо пропорційна рівню товарності. Чим більше продукції реалізується, тим вище рентабельність виробництва. Отже, пропонуємо керівництву СТОВ «Вікторія» більше уваги приділити підвищенню врожайності гречки та знаходити додаткові канали реалізації для досягнення максимального рівня товарності цієї культури (не менше 90%).

Далі проаналізуємо динаміку економічної ефективності вирощування соняшника (таблиця 2.18).

Таблиця 2.18

Економічна ефективність виробництва соняшника

Соняшник	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2018
Посівна площа, га	1310,2	1402	1456	1165	88,92
Валовий збір, ц	31314,26	35470,6	33196,8	33785	107,89
Урожайність ц/га	23,9	25,3	22,8	28,9	120,92
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	13208,71	16558,39	17583,42	17171,98	130,00
- виробнича собівартість 1 ц, грн.	421,81	466,82	529,67	508,27	120,50
Товарна продукція, ц	31314,26	35470,6	33196,8	33785	107,89
Рівень товарності, %	100	100	100	100	-
Повна собівартість, тис. грн.	16934,25	21582,44	21979,27	20941,44	123,66
- повна собівартість 1 ц, грн.	540,78	608,46	662,09	619,84	114,62
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	26459,77	32942,61	33814,26	38780,45	146,56
Ціна 1 ц, грн.	844,97	928,73	1018,60	1147,86	135,85
Прибуток всього, тис. грн.	9525,52	11360,17	11834,99	17839,01	187,28
- прибуток на 1 ц, грн.	304,19	320,27	356,51	528,02	173,58
- прибуток на 1 га, грн.	7270,28	8102,83	8128,43	15312,45	210,62
Рівень рентабельності, %	56,25	52,64	53,85	85,19	+28,94 в.п.

Найбільш прибутковою серед усіх культур, які вирощуються в СТОВ «Вікторія», є соняшник. І це є передбачуваним. При незначному зменшенні посівної площі (-11,08%) та зростанні врожайності на 20,92% валовий збір насіння зріс на 2471 ц. Щороку товарність насіння соняшника складає 100%.

Завдяки росту ціни реалізації 1 ц на 46,56% та повної собівартості 1 ц на 14,56% збільшується прибуток в розрахунку на 1 ц на 223,82 грн., що складає 73,58%. А за рахунок зниження площі посіву цієї культури прибуток на 1 га збільшується на 8042,18 грн., або більш ніж в 2рази.

Рівень рентабельності вирощування соняшника складає 85,19%, за досліджувані роки зріс на 28,94 в.п., і це найбільш рентабельна культура на підприємстві.

Отже, дослідивши рентабельність та конкурентоспроможність продукції СТОВ «Вікторія» можна стверджувати, що усі культури, які вирощуються на підприємстві, є рентабельними, крім гречки. Найбільш рентабельним є вирощування та реалізація соняшника. Достатньо дохідним є вирощування пшениці озимої та кукурудзи на зерно. Вирощування гречки є ризикованим, і дохідність цієї культури можна досягти збільшенням рівня товарності цієї культури.

Висновки до розділу 2.

1. З метою виявлення та визначення основних пріоритетів, проблем і можливостей, наданих зовнішнім середовищем, в межах якого функціонує компанія, а також безпосередньо пов'язаних з розвитком підприємства нами проведено SWOT-аналіз.

Серед можливостей, які надає зовнішнє мікросередовище та макросередовище підприємству, які можуть бути використанні СТОВ «Вікторія» для зміцнення своїх конкурентних позицій наступні: поживлення

залучення інвестицій, збільшення цін на сільськогосподарську продукцію, збільшення площі землі за допомогою договорів оренди, переорієнтація на нові ринки збуту, налагодження безвідходного виробництва.

2. Оцінка забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу підприємства доводить, що протягом усього періоду дослідження наявність на підприємстві як основних, так і оборотних засобів зростала. Однак темпи зростання оборотного капіталу значно вищі, ніж основного капіталу, що пояснюється значним зростанням цін на сировину, яка є необхідною для процесу відтворення продукції.

Що стосується основного капіталу, то зазначимо, що темпи зростання його первісної вартості перевищують темпи зростання залишкової вартості, що свідчить про постійне оновлення та капітальний ремонт наявного на підприємстві обладнання і, як наслідок, зростання фондівіддачі у 2021 р. щодо 2018 р. на 163,5%. Тобто підвищення ефективності використання основного капіталу.

3. Щодо ефективності землекористування, то по усім показникам, як натуральним, так і вартісним, значення збільшились. Через зростання валового виробництва культур та, відповідно, збільшення вартості валової продукції та розміру прибутку, збільшилось виробництво усіх видів продукції в розрахунку на 100 га відповідних угідь. Не дивлячись на одночасне збільшення відповідних площ, темпи зростання виробництва продукції випереджають.

4. Продуктивність та ефективність праці за досліджуваний період постійно збільшується. Таке зростання річної продуктивності праці обумовлено одночасним зростанням вартості валової продукції в постійних цінах (+55,57%) та зменшенням середньорічної чисельності робітників.

5. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності доводить, що підприємство здатне за рахунок власних оборотних коштів забезпечити свої короткострокові зобов'язання, спроможне погасити частину своїх поточних

зобов'язань своїми найбільш ліквідними оборотними коштами (дебіторською заборгованістю та грошовими коштами і їх еквівалентами).

6. Підприємству потрібен місяць (30-31 день) для перетворення поточних активів на готівку.

7. Підприємство є фінансово стабільним. Про це свідчить достатньо високий коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – 0,69, та зростання цього показника на 2,99%. Відповідно зростанню коефіцієнту концентрації власного капіталу (+1,43%) зменшується коефіцієнт фінансової залежності (-2,4%), що також є позитивною ознакою фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

8. Підприємство працює досить ефективно, щороку отримує прибуток, розмір якого складає 0,80 грн. на 1 грн. валових витрат виробництва, майже 0,50 грн. на 1 грн. виручки, 0,22 грн. на 1 грн. всього капіталу та 0,25 грн. на 1 грн. власного капіталу підприємства.

9. Можна стверджувати, що СТОВ «Вікторія» має досить високий рівень фінансового потенціалу: діяльність підприємства прибуткова, платоспроможність підприємства і його фінансова стабільність достатньо високі, ділова репутація на високому рівні.

10. Дослідивши рентабельність та конкурентоспроможність продукції СТОВ «Вікторія» можна стверджувати, що усі культури, які вирощуються на підприємстві, є рентабельними, крім гречки. Найбільш рентабельним є вирощування та реалізація соняшника – рівень рентабельності виробництва складає 85,19%. Достатньо дохідним є вирощування пшениці озимої (рівень рентабельності виробництва 17,64%) та кукурудзи на зерно (рівень рентабельності виробництва 19,04%). Вирощування гречки є ризикованим (рівень рентабельності виробництва -7,41%), і дохідність цієї культури можна досягти збільшенням рівня товарності цієї культури.

РОЗДІЛ 3.

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Резерви підвищення рентабельності виробництва у сучасних умовах господарювання

На сьогоднішній день успішне функціонування ринку сільськогосподарської продукції тісно взаємопов'язане із наступними суб'єктами: фінансово-кредитними установами, науково-дослідними центрами, регулюючими інституціями, дорадчими службами, консультаційними фірмами, представниками ЗМІ.

Також зауважимо, що сільськогосподарські підприємства мають в наявності недостатню кількість транспортних засобів, що негативно впливає на організацію та здійснення виробництва.

Функціонування сучасного підприємства полягає у підвищенні ефективності виробничої діяльності за рахунок повнішого використання його внутрішніх резервів [36].

При обґрунтуванні та аналізі всіх показників економічної ефективності враховуються фактори зростання ефективності виробництва за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва. Ці напрями включають комплекс технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія живої праці, витрат та ресурсів, а також підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Основними факторами підвищення ефективності підприємства є:

- прискорення науково-технічного прогресу;
- структурна перебудова економіки, її орієнтація виробництва товарів народного споживання, конверсію оборонних підприємств і виробництв,

вдосконалення відтворювальної структури капітальних вкладень, прискорений розвиток наукомістких, високотехнологічних виробництв;

- вдосконалення розвитку диверсифікації, спеціалізації та кооперації, комбінування та територіальної організації виробництва;

- роздержавлення та приватизація економіки, удосконалення державного регулювання, господарського обліку та системи мотивації праці;

- посилення соціально-психологічних чинників, підвищення відповідальності та ініціативи працівників, всебічний розвиток особистості, посилення соціальної спрямованості у розвитку виробництва.

Чинники підвищення ефективності підприємства можна класифікувати за трьома основними ознаками:

- 1) за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, що є комплексами технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія суспільної праці;

- 2) за джерелами підвищення ефективності: зниження трудомісткості, матеріаломісткості, капіталомісткості та капіталомісткості виробництва, економія часу, раціональне використання природних ресурсів;

- 3) у сфері застосування фактори діляться на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі [11].

Як показує досвід провідних світових підприємств, за рахунок ефективного управління можна знизити собівартість продукції та підвищити ефективність роботи підприємства. Важливим поштовхом до цього є використання мотиваційного механізму залучення працівників підприємств до участі у його управлінні, посилення стимулів до створення та реалізації раціоналізаторських пропозицій.

Інновації як розробка та комерціалізація продуктів, процесів та послуг, що є новими для фірми, новими для компанії, ринку або у світі. Прибуткова діяльність компанії залежить від виявлення проблем та створення нових ідей для впровадження нових рішень і розповсюдження нових технологій в сектор виробництва. Це часто вимагає значних інвестицій у дослідження та

розробку інноваційних проектів. Також поглинання інновацій ми розглядаємо як підмножину інновацій, що представляють собою процес застосування існуючих технологій, процесів та продуктів у новому середовищі, де вони ще не були перевірені, тобто вони є «новими для фірми».

Рентабельність прямо пропорційно залежить від розміру прибутку, який отримує підприємство в процесі своєї господарської діяльності. Є декілька шляхів одержання максимального прибутку. Перший – це максимально повне використання ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства. При збільшенні обсягу випущеної продукції це призведе до зниження витрат на одиницю продукції. Зниження собівартості, в кінцевому результаті, призведе до збільшення прибутку [25].

Друге – виробництво більш рентабельної продукції дає додатковий прибуток. Таким чином, поряд із збільшенням випуску, також і реалізація рентабельної продукції призводить до збільшення прибутку. Як слідство, збільшення рентабельної продукції, що випускається підприємством, за умови її реалізації в оптимальні строки, дає значний приріст прибутку.

3.2. Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів

Одним із напрямів ефективного та комплексного дослідження ринку є вивчення та прогнозування його кон'юнктури, яка формується на основі сукупності факторів та презентується кон'юнктурними показниками.

У загальному розумінні кон'юнктура являє собою ринкову ситуацію, тобто сукупність обставин, які безпосередньо впливають на результати виробничої діяльності господарюючих суб'єктів.

Використання економіко-математичної моделі підприємства дозволило визначити найперспективніші напрями виробництва та розрахувати оптимальні обсяги виробництва та реалізації.

Використання методів математичного моделювання економічних процесів забезпечує вдосконалення методів планування і дозволяє ефективніше використовувати обмежені ресурси, що важливо за умов конкурентної економіки.

Функціонування сучасного підприємства полягає у підвищенні ефективності за рахунок повнішого використання його внутрішніх резервів.

При обґрунтуванні та аналізі всіх показників економічної ефективності враховуються фактори зростання ефективності виробництва за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва. Ці напрями включають комплекс технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія живої праці, витрат та ресурсів, а також підвищення якості та конкурентоспроможності продукції [20].

Основними факторами підвищення ефективності підприємства є:

- прискорення науково-технічного прогресу;
- структурна перебудова економіки, її орієнтація виробництва товарів народного споживання, конверсію оборонних підприємств і виробництв, вдосконалення відтворювальної структури капітальних вкладень, прискорений розвиток наукомістких, високотехнологічних виробництв;
- вдосконалення розвитку диверсифікації, спеціалізації та кооперації, комбінування та територіальної організації виробництва;
- роздержавлення та приватизація економіки, удосконалення державного регулювання, господарського обліку та системи мотивації праці;
- посилення соціально-психологічних чинників, підвищення відповідальності та ініціативи працівників, всебічний розвиток особистості, посилення соціальної спрямованості у розвитку виробництва [26].

Чинники підвищення ефективності підприємства можна класифікувати за трьома основними ознаками:

1) за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, що є комплексами технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія суспільної праці;

2) за джерелами підвищення ефективності: зниження трудомісткості, матеріаломісткості, капіталомісткості та капіталомісткості виробництва, економія часу, раціональне використання природних ресурсів;

3) у сфері застосування фактори діляться на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі.

Як показує досвід провідних світових підприємств, за рахунок ефективного управління можна знизити собівартість продукції та підвищити ефективність роботи підприємства. Важливим поштовхом до цього є використання мотиваційного механізму залучення працівників підприємств до участі у його управлінні, посилення стимулів до створення та реалізації раціоналізаторських пропозицій.

Інновації як розробка та комерціалізація продуктів, процесів та послуг, що є новими для фірми, новими для компанії, ринку або у світі. Прибуткова діяльність компанії залежить від виявлення проблем та створення нових ідей для впровадження нових рішень і розповсюдження нових технологій в сектор виробництва. Це часто вимагає значних інвестицій у дослідження та розробку інноваційних проектів. Також поглинання інновацій ми розглядаємо як підмножину інновацій, що представляють собою процес застосування існуючих технологій, процесів та продуктів у новому середовищі, де вони ще не були перевірені, тобто вони є «новими для фірми».

Для збільшення виробництва рослинницької продукції і підвищення її якості СТОВ «Вікторія» пропонуємо оптимізувати посівні площі (Додаток А) і з урахуванням цього придбати техніку та змінити спосіб внесення добрив [36]. Суть запропонованого нами проекту зводиться до оновлення машино-тракторного парку господарства такою технікою, яка б забезпечила підвищення рентабельності виробництва рослинницької продукції.

Вищезазначений аналіз техніко-економічних параметрів сільськогосподарської техніки, яка представлена на світовому та вітчизняному ринку засобів виробництва, дозволив відмітити переваги зернової сівалки, яка коштує 536 тис. грн.

Ключовими факторами успіху цього напряму бізнесу будуть такі: застосування сучасних технологій виробництва та реалізації; низькі ціни та висока якість; робота висококваліфікованих спеціалістів у галузі виробництва та збуту продукції. Аналіз проєктів заснований на передумові, що успішні проєкти ведуть до підвищення якості життя та економічного розвитку суспільства загалом та його складових відображено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Показники ефективності проєкту

Показники	2022	2023	2024
Вигоди по проєкту, тис. грн.	1100	1755	2000
Поточні витрати по проєкту, тис. грн.	500	1030	1500
Амортизація, тис. грн.	11,3	11,3	11,3
Коефіцієнт дисконтування	0,83	0,7	0,5
Чисті грошові потоки, тис. грн.	969,4	953,99	1294,6
Дисконтовані грошові потоки, тис. грн.	208,1	200,5	195,6
Дисконтовані вигоди, тис. грн.	1026,3	1072,1	1253,8
Дисконтовані витрати, тис. грн.	1038,2	1041,6	1058,2

Амортизація нараховувалася податковим методом, тобто за формулою:

$$AB = 3B * HA, \quad (3.1)$$

де 3В – залишкова вартість основних засобів, грн.;

HA – норма амортизації (10%).

$$AB = 1130 * 10\% = 113 \text{ тис. грн.}$$

1) чиста наведена вартість проєкту (NPV) – різниця між сумою дисконтованих грошових потоків, що виникають в результаті реалізації проєкту, та сумою дисконтованих витрат, необхідних для реалізації всього проєкту:

$$NPV = 2114,2 \text{ тис. грн.}$$

де V_t – повні вигоди за рік t ;

C_t – повні витрати за рік t ;

t – відповідний рік проекту (1, 2, ..., n);

n – строк служби проекту в роках;

i – ставка дисконту (процентна).

2) чиста теперішня вартість проекту модифікована (NPV_M) – різниця між NPV та сумою інвестицій:

$$NPV_M = NPV - I \quad (3.2)$$

де I – сума інвестицій (при нерівномірному надходженні інвестицій по рокам необхідно провести дисконтування).

$$NPV_M = 1330 - 1130 = 200 \text{ тис. грн.}$$

3) рентабельність інвестицій (PI) – визначає вигоду інвестора від участі в проекті:

$$PI = (NPV_M : I) * 100\% \quad (3.3)$$

$$PI = (200 / 1130) * 100 = 17,7\%$$

4) коефіцієнт вигоди/затрати (B/C) – сума дисконтованих вигод, поділена на суму дисконтованих затрат:

$$B/C = 6151,7/4038=1,52$$

5) строк окупності проекту (PB) – визначає, за який період проект покриває витрати:

$$PB = (t_0 - 1) + \frac{I - \sum PV_{(t_0-1)}}{PV_{t_0}} \quad (3.4)$$

де PV – дисконтовані грошові потоки;

t_0 – номер року, в якому сума дисконтованих грошових потоків починає перевищувати суму інвестицій.

$$PB = (3-1) + (1130 - 633,2) / 195,6 = 3,54 \text{ роки}$$

Отже, доцільність придбання зернової сівалки доведена, оскільки окупність становить 3,54 роки, рентабельність інвестицій – 17,7%, а

співвідношення вигод та витрат – 1,52. Це означає, що вигоди підприємствам на 52% перевищують витрати.

Основними споживачами сільськогосподарської продукції виступають населення, переробні підприємства, заклади громадського харчування, торгові посередники і інші. Відтак, платоспроможність зазначених суб'єктів формує попит та пропозицію на ринку сільськогосподарської продукції, а пізніше усі в сукупності – продовольчу безпеку країни.

Сучасна інфраструктура агропродовольчого ринку характеризується практичною відсутністю процесів заготівлі та переробки сільськогосподарської продукції, а домінуючим є її масовий продаж посередникам.

Усі аграрії наголошують на тому, що не достатньо просто виростити сільськогосподарську продукцію. Треба ще вміти її вигідно продати. Для визначення рентабельності виробництва продукції враховується не тільки дохід, отриманий підприємством від реалізації продукції, а й повна собівартість, складовими якої є і витрати на виробництво, і витрати на реалізацію вирощеної продукції.

В 2-му розділі ми дослідили ефективність виробництва продукції, вирощуванням якої займається СТОВ «Вікторія». Озима пшениця, кукурудза та соняшник є рентабельними культурами. Але тільки в соняшника достатньо високий рівень урожайності – 85,19%. Рівень рентабельності виробництва пшениці озимої та кукурудзи на зерно рази в 1,5 менший за середній рівень рентабельності цих культур по Україні (відповідно 17,64% та 19,04%).

Крім того, аналіз динаміки чистого доходу від реалізації продукції (таблиця 2.14) констатує зменшення виручки від реалізації зерна кукурудзи, та збільшення виручки від продажу зерна озимої пшениці (всього на 43,3%). Отже ми впевнені, що для підвищення рентабельності виробництва та ефективності діяльності СТОВ «Вікторія» загалом необхідно приділити увагу такому етапу виробництва сільськогосподарської продукції як зберігання та реалізація в більш прийнятні терміни.

До початку повномасштабного вторгнення РФ та територію України, наша держава мала достатньо великі елеваторні потужності, які склали близько 55 млн. тонн. З початком ракетних обстрілів території України та окупації деяких її регіонів зберігання вирощеного аграріями зерна стало неможливим і ризикованим. Так, протягом 8 місяців війни російськими військовими злочинцями були знищені склади з понад 5000 тонн зерна на Дніпропетровщині в Синельниківському районі; зруйновано елеватор в Очакові Миколаївської області, в якому знищено декілька тисяч тонн зерна; внаслідок ракетного удару по Вознесенську Миколаївської області згоріло два зерносклади; було пошкоджено або повністю зруйновано елеватор у Костянтинівці Донецької області, елеватор біля Гуляйполя Запорізької області, зерновий термінал «Ніка-Терра» в Миколаєві та інші місця зберігання українського зерна. Крім того на окупованих територіях російські загарбники вкрали зерно із двадцяти елеваторів.

В сучасних воєнних умовах альтернативою для тимчасового вирішення проблеми зберігання зерна нового врожаю є використання зернових рукавів.

Поліетиленовий рукав (silo bag) – це мішки з плівки, довжина яких може сягати від 30 до 1,5 тисячі метрів і до 3-х метрів в діаметрі. Найчастіше в Україні застосовують рукави діаметром 2,7 метри та довжиною 60-90 метрів.

Суть технології полягає у зберіганні зерна без доступу повітря. Відбувається консервація зерна шляхом створення в рукаві спеціального середовища. Рукав герметично закривається. Під час дихання зібраного зерна та різних мікроорганізмів в рукаві знижується вміст кисню і він заміщується вуглекислим газом. В такому середовищі (природний консервант) всі шкідники та комахи гинуть. Заготовлене таким чином зерно зберігає свої якісні характеристики, і зводяться до мінімуму втрати зерна.

Перевагами технології зберігання зерна в рукавах є наступні:

- не потрібна додаткова обробка зерна від шкідників;

- завдяки можливості почекати момент, агровиробник не змушений продавати зерно нижче собівартості;
- господар сам приймає рішення коли, скільки і по якій ціні продавати вирощене зерно;
- зерно безущкодно може зберігатися до 6-9 місяців (максимально при правильному застосуванні – 18 місяців);
- погода не впливає на зберігання зерна (немає протипоказань: опади, спека/мороз (від -500 до +500°C), сонячні промені);
- рукави придатні для зберігання не тільки зерна різних сільськогосподарських культур (пшениці, кукурудзи, соняшника), а й для зберігання силосу;
- відсутня потреба далеко везти зерно до місць зберігання;
- немає необхідності чекати у чергах до елеваторів, тощо.

Крім позитивних моментів, використання поліетиленових рукавів для зберігання зерна має, як будь-яка технологія, свої недоліки. По-перше, рукави є одноразові, оскільки щоб вивантажити зерно їх треба розрізати вздовж. Отже, повторне використання цих рукавів унеможлиблюється.

По-друге, для використання зернових рукавів треба подбати про майданчик. Це може бути бетонна чи асфальтована територія. А можна розташовувати і на полі після часткового неповного ущільнення ґрунту катком або трактором. Але таке ущільнення допомагає прибрати стерню та позитивно впливає на використання земельної ділянки на наступний рік. Ущільнення ділянки потрібно для того, щоб під рукавами не збиралася вода.

Наступним нюансом застосування рукавів для зберігання зерна є необхідність придбання додаткового технічного обладнання у вигляді зернопакувальної (ЗПМ-180) та зернорозпакувальної (ЗРМ-180) машин. Ці машини виготовляють і в Україні, і за кордоном, але строки зборки цих машин – від 1,5 до 2 місяців.

Оскільки для використання цієї технології зберігання зерна потрібна спеціалізована техніка, і рукави коштують певні кошти, не всі аграрні товаровиробники можуть собі її дозволити. Особливо невеликі господарства.

Але в умовах російської агресії, коли російські терористи ракетами та дронами б'ють по складах зберігання зерна та елеваторах, рукави можуть слугувати гарним варіантом для зберігання вирощеної продукції.

Вищезазначена технологія дасть можливість СТОВ «Вікторія» збільшити виробництво рослинницької продукції, підвищити її якість і оптимізувати процес реалізації вирощеного зерна шляхом обрання періоду реалізації з максимальною ціною на продукцію.

Наступним кроком проведемо аналіз ефективності зберігання зерна в рукаві та на елеваторі. Застосування рукава можливо на двох умовах: через придбання зерно пакувальної (ЗПМ-180) та зернорозпакувальної (ЗРМ-180) машин, та при умові замовлення послуги пакування. Крім зерна в рукавах можна зберігати соняшник, силос, зелену масу, рис, сою тощо.

Для більш детального аналізу дослідимо ефективність застосування зернових рукавів на усіх культурах, які вирощуються в СТОВ «Вікторія».

В табл. 3.2 наведемо зведену порівняльну характеристику ефективності зберігання зерна озимої пшениці в рукаві та на елеваторі. Вихідні дані для формування цієї таблиці ми розрахували в Додатках Б, В та Д.

Використання зернових рукавів вимагає від підприємства додаткових витрат. Доцільність придбання машин ми розрахували в попередній таблиці. Крім техніки, необхідні витрати на придбання самих рукавів, при чому вони є одноразові, закупівля палива та інші суміжні витрати (Додаток Б). Загальна вартість зберігання зерна озимої пшениці в рукавах складає 2344,7 тис. грн. В розрахунку на 1 тону це складатиме 206,62 грн.

Застосування рукавів можливе не тільки при умові придбання техніки, але й при отриманні послуги пакування сторонньою організацією (Додаток В). Підприємство оплачує послугу з пакування і розпакування, а також вартість самого рукава. В даному варіанті загальна вартість зберігання зерна

пшениці в рукавах складатиме 2076,7 тис. грн., а в розрахунку на 1 тонну – 183 грн.

Таблиця 3.2

**Порівняльна характеристика ефективності зберігання
зерна пшениці озимої**

Показники	Зберігання в рукаві	Зберігання в рукаві (послуга пакування)	Зберігання на елеваторі
Продукція	Зерно пшениці озимої		
Обсяг, тонн	11348		
Термін зберігання, місяців	6		
Загальна вартість зберігання всього об'єму зерна за період, тис. грн.	2344,7	2076,7	9418,8
Загальна вартість зберігання 1 тонни зерна за період, грн.	206,62	183	830
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	7113,3		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	626,83		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умові послуги пакування перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	7342,2		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах послуги пакування перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	647,0		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	29344,0		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	2585,83		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умові послуги пакування у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	29572,9		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах послуги пакування у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	2606,0		

Вартість зберігання зерна пшениці озимої на елеваторі ми розрахували в Додатку Д. Вартість приймання, очищення, сушіння, зберігання та відвантаження ми приймали на рівні середніх цін на елеваторах. Згідно проведених розрахунків загальна вартість зберігання зерна на елеваторі складає 9418,84 тис. грн. В розрахунку на 1 тонну це складатиме 830 грн.

Поряд з розрахунками витрат на зберігання ми дослідили порівняльну ефективність. Економічна вигода зберігання зерна пшениці озимої в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні із зберіганням на елеваторі по всьому об'єму складає 7113,3 тис. грн., або 626,83 грн. на 1 тонну. Економічна вигода зберігання зерна пшениці в рукаві на умові послуги пакування у порівнянні із зберіганням на елеваторі по всьому об'єму складає 7342,2 тис. грн., або 647,0 грн. на 1 тонну пшениці. Отже видно, що порівняно із використанням послуг елеватора, застосування зернових рукавів є більш ефективним як при умові придбання спеціалізованої техніки, так і при умов замовлення послуг на пакування зерна озимої пшениці з подальшим його розпакуванням сторонньою організацією.

Вітчизняні аграрні товаровиробники стикаються з проблемою, коли виростити і зібрати врожай не так складно, як потім його реалізувати. Особливо це стосується фермерів та невеликих сільськогосподарських підприємств, які не мають ні комплексів для зберігання зерна, ні сушарок. І такі господарства змушені продавати свою продукцію з поля. Зрозуміло, що рівень цін такого способу реалізації найнижчий серед усіх каналів.

Тому ми вирішили розрахувати розмір ефекту від використання рукавів у порівнянні із продажем продукції з поля. Результати розрахунків довели, таблиця 3.2, що прибуток від зберігання зерна озимої пшениці в рукаві протягом 6 місяців на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем продукції з поля складає 29344 тис. грн. на весь обсяг продукції, що в розрахунку на 1 тонну дорівнює 2585,83 грн. Якщо підприємство вирішить скористуватися послугами пакування/розпакування, то загальний прибуток складатиме 29572,9 тис. грн., або 2606 грн. прибутку з кожної тонні.

Аналогічно проведемо аналіз зберігання кукурудзи на зерно (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Порівняльна характеристика ефективності зберігання зерна кукурудзи

Показники	Зберігання в рукаві	Зберігання в рукаві (послуга пакування)	Зберігання на елеваторі
Продукція	Кукурудза на зерно		
Обсяг, тонн	1348,8		
Термін зберігання, місяців	6		
Загальна вартість зберігання всього об'єму зерна за період, тис. грн.	391,27	246,87	1119,67
Загальна вартість зберігання 1 тонни зерна за період, грн.	290,04	183	830
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	728,4		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	540,0		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умові послуги пакування перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	872,8		
Економічна вигода зберігання зерна в рукаві на умовах послуги пакування перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	647		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	3585,59		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	2657,96		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умові послуги пакування у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	3729,99		
Прибуток від зберігання зерна в рукаві на умовах послуги пакування у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	2765,0		

Доцільність застосування рукавів при зберіганні зерна кукурудзи у порівнянні з альтернативними варіантами доведена завдяки нашим розрахункам в Додатках Ж, З та К.

При умові купівлі машин для пакування та розпакування зерна загальна вартість зберігання усього об'єму зерна кукурудзи в СТОВ «Вікторія» складе 391,3 тис. грн., в тому числі в розрахунку на 1 тонну – 290,04 грн. При умові замовлення послуги з пакування та розпакування зерна загальна вартість зберігання усього об'єму зерна кукурудзи складатиме 246,9 тис. грн., а в розрахунку на 1 тонну – 183,0 грн.

Якщо господарство прийме рішення та знайде можливість зберігати зерно кукурудзи на елеваторі, загальна вартість послуги становитиме 1119,67 тис. грн. В розрахунку на 1 тонну витрати складуть 830,0 грн.

Далі проаналізуємо економічні вигоди СТОВ «Вікторія» при використанні різних варіантів зберіганні зерна кукурудзи. Так, якщо керівництво прийме рішення придбати спеціалізовану техніку для пакування/розпакування зерна в рукава замість користування послугами елеватора, воно матиме вигоду в 540,0 грн. на кожній тонні. В цілому на весь обсяг продукції – це 728,4 тис. грн. Вигода від зберігання зерна в рукавах на умовах послуг пакування у порівнянні зі зберіганням зерна на елеваторі складає 872,8 тис. грн., в тому числі 647,0 грн. на 1 тонну зерна кукурудзи.

Якщо порівнювати нашу пропозицію щодо застосування зернових рукавів у порівнянні з продажем зерна з поля, прибуток на 1 тонну складатиме 2657,96 грн. при умові купівлі машин, та 2765,0 грн. при замовленні послуг пакування/розпакування. На загальний валовий збір кукурудзи прибуток складатиме відповідно 3585,59 та 3729,99 тис. грн.

І третя культура, яка вирощується в СТОВ «Вікторія», і умови зберігання якої придатні для зберігання в зернових рукавах, це соняшник. Обсяг вирощеного в 2021 році насіння соняшника в господарстві склав 3379 ц. На цей об'єм продукції загальні витрати складатимуть: 779,9 тис. грн. при купівлі спеціалізованої техніки, 618,4 тис. грн. при умові послуги пакування,

та 2804,57 тис. грн. при зберіганні насіння на елеваторі (Додатки Л, М, Н). В розрахунку на 1 т ці витрати складатимуть відповідно 230,8, 183 та 830 грн. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Порівняльна характеристика ефективності зберігання соняшника

Показники	Зберігання в рукаві	Зберігання в рукаві (послуга пакування)	Зберігання на елеваторі
Продукція	Соняшник		
Обсяг, тонн	3379		
Термін зберігання, місяців	6		
Загальна вартість зберігання всього об'єму насіння за період, тис. грн.	779,9	618,4	2804,57
Загальна вартість зберігання 1 тонни насіння за період, грн.	230,81	183	830
Економічна вигода зберігання насіння в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	2024,66		
Економічна вигода зберігання насіння в рукаві на умовах придбання техніки перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	599,19		
Економічна вигода зберігання насіння в рукаві на умові послуги пакування перед зберіганням на елеваторі по всьому об'єму, тис. грн.	2186,2		
Економічна вигода зберігання насіння в рукаві на умовах послуги пакування перед зберіганням на елеваторі на 1 тонну, грн.	647,0		
Прибуток від зберігання насіння в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	36713,5		
Прибуток від зберігання насіння в рукаві на умовах придбання техніки у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	10865,19		
Прибуток від зберігання насіння в рукаві на умові послуги пакування у порівнянні з продажем з поля по всьому об'єму, тис. грн.	36875,0		
Прибуток від зберігання насіння в рукаві на умовах послуги пакування у порівнянні з продажем з поля на 1 тонну, грн.	10913,0		

За аналогією попередніх аналізів дослідимо економічну вигоду СТОВ «Вікторія» від різних варіантів зберігання насіння соняшника. У порівнянні із зберіганням насіння на елеваторі застосування рукавів буде найбільш вигідно підприємству на 2024,66 тис. грн. при покупці спеціалізованої техніки (599,19 грн. на 1 тонну) та на 2186,2 тис. грн. при умові послуги пакування (647,0 грн. на 1 тонну).

Відповідно, порівняно із продажем насіння з поля прибуток від зберігання насіння в рукавах принесе підприємству прибуток в розмірі 36713,5 тис. грн. при покупці зернопакувальної та зернорозпакувальної машин (10865,19 грн. на 1 тонну) та 36875,0 тис. грн. при замовленні послуги пакування (10913,0 грн. на 1 тонну).

Усі проведені нами розрахунки довели, що самим невигідним для аграрного товаровиробника шляхом продажу вирощеної продукції є реалізація з поля. При такому каналі реалізації так, підприємство не несе жодних витрат на реалізацію, але є і ціна продукції найнижча.

При замовленні послуги пакування витрати на 1 тонну складатимуть 183 грн. по усім культурам. Це пояснюється однаковим переліком робіт в послугі, а саме однакова місткість рукава, однакова їх вартість, і вартість самої послуги з пакування/розпакування встановлюється за 1 рукав.

При умові придбання пакувально/розпакувальних машин витрати на зберігання 1 тонни продукції обернено пропорційно залежать від об'єму продукції. Чим більше продукції пакується тим менше витрати на пакування 1 тонни. Пшениця озима: 11348 ц – 206,62 грн./т; соняшник: 3379 ц – 230,81 грн./т; кукурудза на зерно: 1349 ц – 290,04 грн./т. Крім того нова технологія зберігання зерна в поліетиленових рукавах є сучасною, перспективною, та такою, що робить товаровиробника сільськогосподарської продукції вільним у виборі часу для реалізації своєї продукції. На перспективу досліджуване нами підприємство зможе надавати в оренду зернопакувальну та зернорозпакувальну машини і отримувати додаткові грошові надходження.

Висновки по розділу 3.

1. Функціонування сучасного підприємства полягає у підвищенні ефективності виробничої діяльності за рахунок повнішого використання його внутрішніх резервів.

2. Сучасна інфраструктура агропродовольчого ринку характеризується практичною відсутністю процесів заготівлі та переробки сільськогосподарської продукції, а домінуючим є її масовий продаж посередникам.

3. Усі аграрії наголошують на тому, що не достатньо просто виростити сільськогосподарську продукцію. Треба ще вміти її вигідно продати. Для визначення рентабельності виробництва продукції враховується не тільки дохід, отриманий підприємством від реалізації продукції, а й повна собівартість, складовими якої є і витрати на виробництво, і витрати на реалізацію вирощеної продукції.

4. Аналіз динаміки чистого доходу від реалізації продукції констатує зменшення виручки від реалізації зерна кукурудзи, та збільшення виручки від продажу зерна озимої пшениці всього на 43,3%. Отже ми впевнені, що для підвищення рентабельності виробництва та ефективності діяльності СТОВ «Вікторія» загалом необхідно приділити увагу такому етапу виробництва сільськогосподарської продукції як зберігання та реалізація в більш прийнятні терміни.

5. До початку повномасштабного вторгнення РФ та територію України, наша держава мала достатньо великі елеваторні потужності, які склали близько 55 млн. тонн. З початком ракетних обстрілів території України та окупації деяких її регіонів зберігання вирощеного аграріями зерна стало неможливим і ризикованим. Так, протягом 8 місяців війни російськими військовими злочинцями були знищені склади з понад 5000 тонн зерна на Дніпропетровщині в Синельниківському районі; зруйновано елеватор в

Очакові Миколаївської області, в якому знищено декілька тисяч тонн зерна; внаслідок ракетного удару по Вознесенську Миколаївської області згоріло два зерносклади; було пошкоджено або повністю зруйновано елеватор у Костянтинівці Донецької області, елеватор біля Гуляйполя Запорізької області, зерновий термінал «Ніка-Терра» в Миколаєві та інші місця зберігання українського зерна. Крім того на окупованих територіях російські загарбники вкрали зерно із двадцяти елеваторів.

В сучасних воєнних умовах альтернативою для тимчасового вирішення проблеми зберігання зерна нового врожаю є використання зернових рукавів.

6. Усі проведені нами розрахунки довели, що самим невигідним для аграрного товаровиробника шляхом продажу вирощеної продукції є реалізація з поля. При такому каналі реалізації так, підприємство не несе жодних витрат на реалізацію, але є і ціна продукції найнижча.

7. При замовленні послуги пакування витрати на 1 тонну складатимуть 183 грн. по усім культурам. Це пояснюється однаковою переліком робіт в послугі, а саме однакова місткість рукава, однакова їх вартість, і вартість самої послуги з пакування/розпакування встановлюється за 1 рукав.

8. При умові придбання пакувально/розпакувальних машин витрати на зберігання 1 тонни продукції обернено пропорційно залежать від об'єму продукції. Чим більше продукції пакується тим менше витрати на пакування 1 тонни. Пшениця озима: 11348 ц – 206,62 грн./т; соняшник: 3379 ц – 230,81 грн./т; кукурудза на зерно: 1349 ц – 290,04 грн./т. Крім того нова технологія зберігання зерна в поліетиленових рукавах є сучасною, перспективною, та такою, що робить товаровиробника сільськогосподарської продукції вільним у виборі часу для реалізації своєї продукції. На перспективу досліджуване нами підприємство зможе надавати в оренду зернопакувальну та зернорозпакувальну машини, отримувати додаткові грошові надходження і тим самим підвищити рентабельність своєї діяльності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Інтегральним показником, який свідчить про ефективність діяльності будь-якого етапу, або напрямку, діяльності підприємства, є показник рентабельності. Рентабельність свідчить про прийняття вірних економічних, управлінських рішень керівництвом підприємства, що стосуються виробничої, фінансової, маркетингової, інвестиційної діяльності господарства. Про ефективність різних ділянок роботи підприємства свідчать різні показники рентабельності. Єдине, що їх усіх об'єднує – показник прибутку, який є відправною крапкою розрахунку цих показників.

2. Поняття «рентабельність» походить від слова «рента», що означає «дохід». Виходячи з цього «рентабельність» означає «прибутковість». В ринкових умовах більшість суб'єктів економіки є комерційними підприємствами, тобто такими, які націлені на отримання прибутку, тому саме показник рентабельності характеризує рівень економічної ефективності діяльності підприємства. Сучасні економічні реалії доводять, що виживають та успішно функціонують лише ті підприємства, які можуть спів ставляти свої доходи із витратами і розміром вкладеного капіталу. Тобто, щоб бути конкурентоспроможним на ринку господарюючий суб'єкт повинен: виготовляти тільки ту продукцію, яка користується попитом на ринку; виготовляти продукцію в таких об'ємах, які можна продати; у виробничий процес максимально залучати усі наявні на підприємстві ресурси, аби уникнути необґрунтованих витрат; обирати такі канали реалізації, які б забезпечили підприємству отримання максимальної виручки, в тому числі із врахуванням періодів реалізації виробленої продукції.

3. Основною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Отримати прибуток підприємство в змозі тоді, коли виручка від реалізації

продукції/послуг більша за витрати, які понесені на виробництво та реалізацію. Така аксіома є основою розвитку усіх без винятку підприємств та подальший розширений їх розвиток. Узагальнюючим показником прибутковості діяльності підприємства саме і виступає показник рентабельності.

4. З метою виявлення та визначення основних пріоритетів, проблем і можливостей, наданих зовнішнім середовищем, в межах якого функціонує компанія, а також безпосередньо пов'язаних з розвитком підприємства нами проведено SWOT-аналіз.

Серед можливостей, які надає зовнішнє мікросередовище та макросередовище підприємству, які можуть бути використанні СТОВ «Вікторія» для зміцнення своїх конкурентних позицій наступні: поживлення залучення інвестицій, збільшення цін на сільськогосподарську продукцію, збільшення площі землі за допомогою договорів оренди, переорієнтація на нові ринки збуту, налагодження безвідходного виробництва.

5. Оцінка забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу підприємства доводить, що протягом усього періоду дослідження наявність на підприємстві як основних, так і оборотних засобів зростала. Однак темпи зростання оборотного капіталу значно вищі, ніж основного капіталу, що пояснюється значним зростанням цін на сировину, яка є необхідною для процесу відтворення продукції.

Що стосується основного капіталу, то зазначимо, що темпи зростання його первісної вартості перевищують темпи зростання залишкової вартості, що свідчить про постійне оновлення та капітальний ремонт наявного на підприємстві обладнання і, як наслідок, зростання фондівіддачі у 2021 р. щодо 2018 р. на 163,5%. Тобто підвищення ефективності використання основного капіталу.

6. Щодо ефективності землекористування, то по усім показникам, як натуральним, так і вартісним, значення збільшились. Через зростання валового виробництва культур та, відповідно, збільшення вартості валової продукції та розміру прибутку, збільшилось виробництво усіх видів продукції в розрахунку на 100 га відповідних угідь. Не дивлячись на одночасне збільшення відповідних площ, темпи зростання виробництва продукції випереджають.

7. Продуктивність та ефективність праці за досліджуваний період постійно збільшується. Таке зростання річної продуктивності праці обумовлено одночасним зростанням вартості валової продукції в постійних цінах (+55,57%) та зменшенням середньорічної чисельності робітників.

8. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності доводить, що підприємство здатне за рахунок власних оборотних коштів забезпечити свої короткострокові зобов'язання, спроможне погасити частину своїх поточних зобов'язань своїми найбільш ліквідними оборотними коштами (дебіторською заборгованістю та грошовими коштами і їх еквівалентами).

9. Підприємству потрібен місяць (30-31 день) для перетворення поточних активів на готівку.

10. Підприємство є фінансово стабільним. Про це свідчить достатньо високий коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – 0,69, та зростання цього показника на 2,99%. Відповідно зростанню коефіцієнту концентрації власного капіталу (+1,43%) зменшується коефіцієнт фінансової залежності (-2,4%), що також є позитивною ознакою фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

11. Підприємство працює досить ефективно, щороку отримує прибуток, розмір якого складає 0,80 грн. на 1 грн. валових витрат виробництва, майже 0,50 грн. на 1 грн. виручки, 0,22 грн. на 1 грн. всього капіталу та 0,25 грн. на 1 грн. власного капіталу підприємства.

12. Можна стверджувати, що СТОВ «Вікторія» має досить високий рівень фінансового потенціалу: діяльність підприємства прибуткова, платоспроможність підприємства і його фінансова стабільність достатньо високі, ділова репутація на високому рівні.

13. Дослідивши рентабельність та конкурентоспроможність продукції СТОВ «Вікторія» можна стверджувати, що усі культури, які вирощуються на підприємстві, є рентабельними, крім гречки. Найбільш рентабельним є вирощування та реалізація соняшника – рівень рентабельності виробництва складає 85,19%. Достатньо дохідним є вирощування пшениці озимої (рівень рентабельності виробництва 17,64%) та кукурудзи на зерно (рівень рентабельності виробництва 19,04%). Вирощування гречки є ризикованим (рівень рентабельності виробництва -7,41%), і дохідність цієї культури можна досягти збільшенням рівня товарності цієї культури.

14. Функціонування сучасного підприємства полягає у підвищенні ефективності виробничої діяльності за рахунок повнішого використання його внутрішніх резервів.

15. Сучасна інфраструктура агропродовольчого ринку характеризується практичною відсутністю процесів заготівлі та переробки сільськогосподарської продукції, а домінуючим є її масовий продаж посередникам.

16. Усі аграрії наголошують на тому, що не достатньо просто виростити сільськогосподарську продукцію. Треба ще вміти її вигідно продати. Для визначення рентабельності виробництва продукції враховується не тільки дохід, отриманий підприємством від реалізації продукції, а й повна собівартість, складовими якої є і витрати на виробництво, і витрати на реалізацію вирощеної продукції.

17. Аналіз динаміки чистого доходу від реалізації продукції констатує зменшення виручки від реалізації зерна кукурудзи, та збільшення виручки

від продажу зерна озимої пшениці всього на 43,3%. Отже ми впевнені, що для підвищення рентабельності виробництва та ефективності діяльності СТОВ «Вікторія» загалом необхідно приділити увагу такому етапу виробництва сільськогосподарської продукції як зберігання та реалізація в більш прийнятні терміни.

18. До початку повномасштабного вторгнення РФ та територію України, наша держава мала достатньо великі елеваторні потужності, які склали близько 55 млн. тонн. З початком ракетних обстрілів території України та окупації деяких її регіонів зберігання вирощеного аграріями зерна стало неможливим і ризикованим. Так, протягом 8 місяців війни російськими військовими злочинцями були знищені склади з понад 5000 тонн зерна на Дніпропетровщині в Синельниківському районі; зруйновано елеватор в Очакові Миколаївської області, в якому знищено декілька тисяч тонн зерна; внаслідок ракетного удару по Вознесенську Миколаївської області згоріло два зернохосовища; було пошкоджено або повністю зруйновано елеватор у Костянтинівці Донецької області, елеватор біля Гуляйполя Запорізької області, зерновий термінал «Ніка-Терра» в Миколаєві та інші місця зберігання українського зерна. Крім того на окупованих територіях російські загарбники вкрали зерно із двадцяти елеваторів.

В сучасних воєнних умовах альтернативою для тимчасового вирішення проблеми зберігання зерна нового врожаю є використання зернових рукавів.

19. Усі проведені нами розрахунки довели, що самим не вигідним для аграрного товаровиробника шляхом продажу вирощеної продукції є реалізація з поля. При такому каналі реалізації так, підприємство не несе жодних витрат на реалізацію, але є і ціна продукції найнижча.

20. При замовленні послуги пакування витрати на 1 тону складатимуть 183 грн. по усім культурам. Це пояснюється однаковим переліком робіт в послугі, а саме однакова місткість рукава, однакова їх

вартість, і вартість самої послуги з пакування/розпакування встановлюється за 1 рукав.

21. При умові придбання пакувально/розпакувальних машин витрати на зберігання 1 тонни продукції обернено пропорційно залежать від об'єму продукції. Чим більше продукції пакується тим менше витрати на пакування 1 тонни. Пшениця озима: 11348 ц – 206,62 грн./т; соняшник: 3379 ц – 230,81 грн./т; кукурудза на зерно: 1349 ц – 290,04 грн./т. Крім того нова технологія зберігання зерна в поліетиленових рукавах є сучасною, перспективною, та такою, що робить товаровиробника сільськогосподарської продукції вільним у виборі часу для реалізації своєї продукції. На перспективу досліджуване нами підприємство зможе надавати в оренду зернопакувальну та зернорозпакувальну машини, отримувати додаткові грошові надходження і тим самим підвищити рентабельність своєї діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютина Н.А. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства / Н.А. Абрютина, І.В. Грачов. – М.: Справа та сервіс, 2008. – 256 с.
2. Амосов О.Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства / О.Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 79 -83.
3. Бондар І.Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: Навч. посібник / І.Ю. Бондар, В.І. Пахомов. – К.: КНЕТУ, 2010. – 254 с.
4. Бражнікова Л. М. Управління витратами як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства / Л.М. Бражнікова // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 1 (13). – 164-171.
5. Васильєва Т.А. Використання ABC-методу в системі управління витратами промислового підприємства / Т.А. Васильєва, О.В. Рябенков // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2013. – № 5.– С. 181 -184.
6. Грещак М.Г. Управління витратами: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2012. – 131 с.
7. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства / М.Г.Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2011. – 228 с.
8. Дієва Н. М., Дедіков О. І. Фінансовий аналіз: Навчпосібн. – К.: ЦНЛ, 2017. – 328 с.
9. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посібник / С.І.Дем'яненко – К.: КНЕУ, 2005. – 347 с.

10. Дойл Д.П. Управление затратами: стратегическое руководство / П.Д. Дойл; перевод с англ. И.В. Козыря, Н.С. Сологуба. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 264 с.
11. Дорошкевич К.О. Особливості управління витратами на збут на промислових підприємствах / К.О. Дорошкевич, Л.Ю. Холявка // Економічний простір. – 2012.– № 62. – С. 171 -178.
12. Дутчак Р.Р. Концепція управління витратами підприємств у ринковій економіці ххі ст. / Р.Р. Дутчак. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/605/1/Dytchak.pdf
13. Дяків В.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах різних форм власності й господарювання / В.В. Дяків // Економіка промисловості. – 2012. – № 5. – С. 93-97
14. Економічна теорія / [за ред. В. О. Білика, П. Т. Саблука]. – К: ННЦ ІАЕ, 2011. – 952 с.
15. Економічна стратегія підприємства: Підручник / За ред. В.Д. Прокопчика. – К.: Знання-Прес, 2011. – 581 с.
16. Економічний аналіз: Навч. посіб. (за ред. Проф. Ф. Ф. Бутинця). – Житомир: ПП. «Рута», 2003. – 680 с.
17. Заюкова М. С. Основні організаційно-економічні передумови забезпечення конкурентоспроможності виробництва рослинницької і тваринницької продукції / М.С. Заюкова //Економіка АПК. – 2009. – №1. –с. 103-106.
18. Золотарьова А.М. Напрями підвищення ефективності управління витратами підприємства на вітчизняних підприємствах / А.М. Золотарьова /Управління ризиком. – № 5(126). – 2012. – с. 14-16.
19. Іванілов О. С. Економіка підприємства [Текст]: Підручник / О. С. Іванілов. – К.: ЦУЛ, 2009. – 728 с.
20. Іванюта П.В. Управління ресурсами та витратами: Навч. посібник / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська; За ред.: С.М. Іванюта. – 2-ге вид.. – К.: ЦУЛ, 2011. – 320 с.

21. Костецкий Я.І. Менеджмент витрат у сільському господарстві. / Я.І. Костецкий. // Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 3, Т. 1. – с. 119 – 121.
22. Котляров Д.Л. Управление затратами: краткий курс / Д.Л. Котляров. – СПб.: МиМ, 2011. – 279 с.
23. Лобко О.В. Управління витратами торговельного підприємства та шляхи його вдосконалення / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://intkonf.org/lyubko-ov-hachatryan-vv-upravlinnya-vitratami-torgovelnogo-pidpriemstva-ta-shlyahi-yogo-vdoskonalennya>
24. Мармоза А.Т. Практикум з теорії статистики./ А.Т. Мармоза. – К.: Ельга, Ніка-центр, 2010. – 356 с.
25. Маркс К., Энгельс Ф. Капитал. / К. Маркс, Ф. Энгельс. Соч. Т. 25. Ч. 1. – С. 413-414.
26. Мілаш І. В. Управління витратами підприємств роздрібної торгівлі за центрами відповідальності / І.В. Мілаш, Н.М. Гаркуша // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 113-117.
27. Мишин Ю.А. Управленческий учет: управление затратами и результатами производственной деятельности: монография / Ю.А. Мишин. – М.: Дело и Сервис, 2002. – 176 с.
28. Московчук А.Т. Аналітичне забезпечення управління витратами. / А.Т. Московчук, В.І. Лішук, І.О. Московчук. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.business-inform.net/annotated-catalogue>
29. Нагорнюк О. Теоретико-методологічні основи формування виробничих витрат / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ae/2011_1-4/files/11naoope.pdf
30. Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. –Вип. 20.10 // Режим доступу: http://www.masters.donntu.edu.ua/2013/iem/zarukevich/library/229_skor.pdf

31. Оганян Г.А. Політична економія: Навч. посіб. / Г.А. Оганян, В.О. Паламарчук, А.П. Румянцев та ін; за заг. ред. Г.А. Оганяна. – К.: МАУП, 2003. – 520 с.
32. Олех Н.Л. Методичний підхід до оцінювання управління витратами виробництва / Н.Л. Олех // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 139 -147.
33. Опанасюк Ю.А. Організація системи управління витратами. / Ю.А. Опанасюк, О.О. Нагорнєва // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://me.fem.sumdu.edu.ua/docs/d035.pdf>
34. Охріменко В. І. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств : монографія / В. І. Охріменко. – К.: Логос, 2009. – 388 с.
35. Партин Г.О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства / Г.О. Партин // Фінанси України. – 2013. – № 11. – С. 124-133., с. 131.
36. Піддубна О.О. Економіко-математичне моделювання в управлінні виробничим потенціалом / О.О Піддубна // Економіка та держава. – 2011. – №12. – с. 46 – 49.
37. Распопов Р.С. Сучасні моделі управління витратами підприємства: переваги та недоліки, особливості застосування на практиці / Р.С. Распопов // [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.nbuuv.gov.ua
38. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання, випр. і доп. – К.: Знання, 2010. – 662 с.
39. Самофалов П.П. Методичні підходи до оцінки витрат / П.П. Самофалов // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка, 2013. – № 66-67. – С.56-58.
40. Сіненко М.І. Визначення нормативної собівартості виробництва продукції тваринництва методом економіко-математичного моделювання / М.І. Сіненко // Економіка АПК. – 2011. – № 10. – с.56 – 59.

41. Семенда Д.К., Здоровцов О.І. Аграрна економіка. Підручник – Умань, 2005. – 318 с.
42. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2020 рік, 232 с.
43. <https://elevatorist.com/blog/read/815-tsini-na-sushinnya-zerna-scho-kajut-v-ukrayinskih-agrokompaniyah>
44. <https://agrogradv.com/taryfy-na-posluhy-shcho-nadayutsya-zernovym-skladom/>
45. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/rrv_sgp_u.html
46. <https://opac.lpnu.ua/bib/1132290>

ДОДАТКИ

Додаток А

	Площі посіву						
	x1	x2	x3	x4			
Значення	2480	145,72	307	1311,48			
Обмеження							
Назва	Коефіцієнти				Ліва частина	Знак	права частина
Обсяг за озимою пшеницею	49	0	0	0	121520	\geq	11348
Обсяг за кукурудзою	0	47	0	0	6848,8	\geq	1349
Обсяг за гречкою	0	0	13	0	3991	\geq	386
Обсяг за соняшником	0	0	0	29	38032,9	\geq	3379
Загальна площа посіву	1	1	1	1	4244,2	\leq	4244,2
Межа посівної площі пшениці	1	0	0	0	2480	\leq	2480
Межа посівної площі кукурудзи	0	1	0	0	145,7	\leq	145,72
Межа посівної площі гречки	0	0	1	0	307	\leq	307
Межа посівної площі соняшнику	0	0	0	1	1311,48	\leq	1311,48
Критерій оптимальності							
Загальний дохід	33124	31772	27092	33292	138756372	\rightarrow	max

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Зерно пшениці озимої
Обсяг, тонн	11348
Термін зберігання, місяців	6
Вартість зернопакувальної машини ЗПМ-180, тис. грн.	375,0
Вартість зернорозпакувальної машини ЗРМ-180, тис. грн.	755,0
Термін амортизації, років	10
Амортизація за рік, тис. грн.	113,0
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	56,74
Вартість 1 рукава, грн.	28980
Вартість рукавів на весь об'єм, тис. грн.	1644,3
Вартість 1 літра палива, грн.	50
Норма витрат палива на 1 тонну, літрів	1
Загальні витрати палива, тис. грн.	567,4
Заробітна плата спеціаліста за завантаження зерна, тис. грн.	10,0
Заробітна плата спеціаліста за вивантаження зерна, тис. грн.	10,0
<i>Загальні витрати на зберігання зерна протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>2344,7</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни зерна протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>206,62</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві (послуга пакування)

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Зерно пшениці озимої
Обсяг, тонн	11348
Термін зберігання, місяців	6
Втрати на завантаження 1 рукава (машина + мішок + послуги спеціаліста), тис. грн.	29,2
Витрати на розвантажування 1 рукава (техніка + послуги спеціаліста), тис. грн.	7,4
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	56,74
Витрати на завантаження рукавів на весь об'єм, тис. грн.	1656,81
Витрати на розвантажування рукавів на весь об'єм, тис. грн.	419,9
<i>Загальні витрати на зберігання зерна протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>2076,7</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни зерна протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>183</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна на елеваторі

Показники	Зберігання на елеваторі
Продукція	Зерно пшениці озимої
Обсяг, тонн	11348
Термін зберігання, місяців	6
Вартість приймання 1 тонни зерна, грн.	25
Вартість приймання всього об'єму зерна, тис. грн.	283,7
Вартість очищення 1 тонни зерна, грн.	20
Вартість очищення всього об'єму зерна, тис. грн.	226,96
Вартість сушіння 1 тонни зерна, грн.	160
Вартість сушіння всього об'єму зерна, тис. грн.	1815,68
Зберігання зерна тонна/доба, грн.	3
Зберігання всього об'єму зерна за 6 місяців, тис. грн.	6127,92
Відвантаження 1 тонни зерна, грн.	85
Відвантаження всього об'єму зерна, тис. грн.	964,58
<i>Загальна вартість зберігання всього об'єму зерна за період, тис. грн.</i>	<i>9418,84</i>
<i>Загальна вартість зберігання 1 тонни зерна за період, грн.</i>	<i>830</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Кукурудза на зерно
Обсяг, тонн	1348,8
Термін зберігання, місяців	6
Вартість зернопакувальної машини ЗПМ-180, тис. грн.	375000
Вартість зернорозпакувальної машини ЗРМ-180, тис. грн.	755000
Термін амортизації, років	10
Амортизація за рік, тис. грн.	113000
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	6,75
Вартість 1 рукава, грн.	28290
Вартість рукавів на весь об'єм, тис. грн.	190816
Вартість 1 літра палива, грн.	50
Норма витрат палива на 1 тонну, літрів	1
Загальні витрати палива, тис. грн.	67450
Заробітна плата спеціаліста за завантаження зерна, тис. грн.	10000
Заробітна плата спеціаліста за вивантаження зерна, тис. грн.	10000
<i>Загальні витрати на зберігання зерна протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>391266</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни зерна протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>290,04</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві (послуга пакування)

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Кукурудза на зерно
Обсяг, тонн	1348,8
Термін зберігання, місяців	6
Втрати на завантаження 1 рукава (машина + мішок + послуги спеціаліста), тис. грн.	29200
Витрати на розвантажування 1 рукава (техніка + послуги спеціаліста), тис. грн.	7400
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	6,75
Витрати на завантаження рукавів на весь об'єм, тис. грн.	196954
Витрати на розвантажування рукавів на весь об'єм, тис. грн.	49913
<i>Загальні витрати на зберігання зерна протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>246867</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни зерна протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>183</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна на елеваторі

Показники	Зберігання на елеваторі
Продукція	Кукурудза на зерно
Обсяг, тонн	1348,8
Термін зберігання, місяців	6
Вартість приймання 1 тонни зерна, грн.	25
Вартість приймання всього об'єму зерна, тис. грн.	33725
Вартість очищення 1 тонни зерна, грн.	20
Вартість очищення всього об'єму зерна, тис. грн.	26980
Вартість сушіння 1 тонни зерна, грн.	160
Вартість сушіння всього об'єму зерна, тис. грн.	215840
Зберігання зерна тонна/доба, грн.	3
Зберігання всього об'єму зерна за 6 місяців, тис. грн.	728460
Відвантаження 1 тонни зерна, грн.	85
Відвантаження всього об'єму зерна, тис. грн.	114665
<i>Загальні витрати на зберігання зерна протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>1119670</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни зерна протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>830</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Соняшник
Обсяг, тонн	3379
Термін зберігання, місяців	6
Вартість зернопакувальної машини ЗПМ-180, тис. грн.	375000
Вартість зернорозпакувальної машини ЗРМ-180, тис. грн.	755000
Термін амортизації, років	10
Амортизація за рік, тис. грн.	113000
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	16,89
Вартість 1 рукава, грн.	28290
Вартість рукавів на весь об'єм, тис. грн.	477959
Вартість 1 літра палива, грн.	50
Норма витрат палива на 1 тонну, літрів	1
Загальні витрати палива, тис. грн.	168950
Заробітна плата спеціаліста за завантаження насіння, тис. грн.	10000
Заробітна плата спеціаліста за вивантаження насіння, тис. грн.	10000
<i>Загальні витрати на зберігання насіння протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>779909</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни насіння протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>230,81</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна в рукаві (послуга пакування)

Показники	Зберігання в рукаві
Продукція	Соняшник
Обсяг, тонн	3379
Термін зберігання, місяців	6
Втрати на завантаження 1 рукава (машина + мішок + послуги спеціаліста), тис. грн.	29200
Витрати на розвантажування 1 рукава (техніка + послуги спеціаліста), тис. грн.	7400
Місткість рукава, тонн	200
Кількість рукавів, одиниць	16,89
Витрати на завантаження рукавів на весь об'єм, тис. грн.	493334
Витрати на розвантажування рукавів на весь об'єм, тис. грн.	125023
<i>Загальні витрати на зберігання насіння протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>618357</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни насіння протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>183</i>

Розрахунок ефективності зберігання зерна на елеваторі

Показники	Зберігання на елеваторі
Продукція	Соняшник
Обсяг, тонн	3379
Термін зберігання, місяців	6
Вартість приймання 1 тонни насіння, грн.	25
Вартість приймання всього об'єму насіння, тис. грн.	84475
Вартість очищення 1 тонни насіння, грн.	20
Вартість очищення всього об'єму насіння, тис. грн.	67580
Вартість сушіння 1 тонни насіння, грн.	160
Вартість сушіння всього об'єму насіння, тис. грн.	540640
Зберігання насіння тонна/доба, грн.	3
Зберігання всього об'єму насіння за 6 місяців, тис. грн.	1824660
Відвантаження 1 тонни насіння, грн.	85
Відвантаження всього об'єму насіння, тис. грн.	287215
<i>Загальні витрати на зберігання насіння протягом 6 місяців, тис. грн.</i>	<i>2804570</i>
<i>Загальні витрати на зберігання 1 тонни насіння протягом 6 місяців, грн.</i>	<i>830</i>